

Koroška Kronika

Številka 20

Celovec, 10. maja 1946.

Leto II.

IZDAJA : BRITANSKA OBVEŠČEVALNA SLUŽBA

K obletnici zmage

Lansko leto je napravil prihod 8. Britanske Armade 8. maja konec nacističnemu režimu. Ta režim se je mogel obdržati tu še cel teden po ustavitvi sovražnosti na italijanski fronti. Na zapadni fronti se je izvršila brezpogojna predaja nemških bojnih sil že 7. maja. Predno je 8. armada prekoračila mejo, so vkorakale tudi še jugoslovanske čete, da doprinesejo svoj delež pri uničenju fašizma na avstrijski zemlji. Te so že dalje časa podpirali koroški partizanski borci, katerim so pripadali tudi Avstrijci nemškega jezika. Da je bilo več predelov v koroški mejni deželi, kamor se ni upala nobena vojaška edinica, se je zanihvaliti le junaškemu delovanju teh koroških partizanov. Ta okoliščina je bila tembolj razveseljiva, če pomislimo, kako globoko je bil nacistični duh vkoreninjen ravno v mejnih conah velikonemškega rajha, kakor na Koroškem in Štajerskem. Na ta nacistični duh sem postal pozoren pred kratkim, ko sem preiskoval neko kartoteko v svojem uradu, ki je vsebovala mnogo slik iz nacističnega časa. Te slike so kazale povorko narodnih noš. Med njimi so bile lepe noše, toda vse slike so imele isto lepoto napako. Ljudje so korakali mimo častnikov, ki so bili oblečeni v rujave uniforme in nosili na rokavu trak s kljukastim križem. Mnogo od njih je dvigalo roko na način, ki je tudi takrat povzročal zgražanje v demokratičnih deželah. Ne vem, niti kaj je bil povod, niti kdo so bili ljudje, ampak vsekakor je bila to najdba, ki me je vznemirjala ravno v teh dneh.

Danes pred enim letom sem bil v Rimu. Mogoče je nekaj mojih poslušalcev poslušalo takrat oddaje Rima na kratkih valovih v nemškem jeziku. Sodelavci pri teh oddajah se nahajajo danes povsod v Avstriji. Takrat pa smo se močno jezili, da moramo dan za dnem sedeti v južni Italiji, medtem ko so se pripravljale prednje čete naše armade, da zasedejo Koroško. Od prizorišča je prihajalo malo vesti in mi nismo vedeli, kaj naj pripovedujemo našim avstrijskim poslušalcem o dogodkih, ki so se jih zelo tikali, o katerih pa smo bili mi malo ali pa sploh nič poučeni. Zvečer sem šel vedno v urad, kjer so svojčas italijanski fašisti poslušali oddaje iz Londona, da bi poizkusil dobiti kako avstrijsko radijsko postajo. Sedaj ni bilo težko slišati alpske radijske oddaje postaje in ko je vkorakala Rdeča armada v Gradec, smo mogli dobiti poročilo naravnost od tam. Celovec je bil šibkejši in bilo je kakor čudež, ko se je posrečilo slišati v Rimu sredi maja zvečer celovške radijske oddaje in zaznati glas nekega bivšega poročevalca iz Alžirja in Barija in radijsko oddajo postaja 8. armade. Danes sedi ta gospod v sosednji sobi v mojem uradu, poleg nekega drugega, ki se je svojčas tako jezil, da mora sedeti z menoj v Rimu. Vsem trem je usoda torej privoščila slaviti obletnico vkorakanja naše armade v Celovcu.

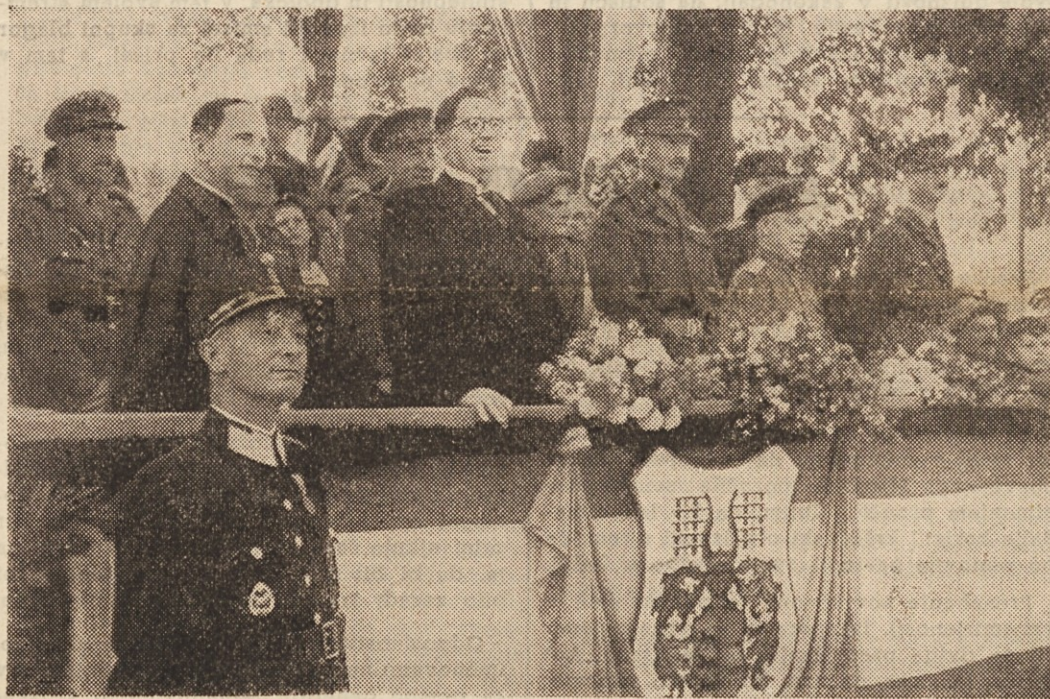
Vem, da se je zelo malo koroških Slovencev udeležilo v sredo slavnostne povorke in žal mi je od vsega srca. Mnogi od vas imajo zelo veliko dela na polju in je letos že itak dovolj praznikov, da se komaj pride do dela. Ne moremo pa tajiti, da je povorka napravila velik vtis in je bilo celo razpoloženje na nekak način pomirljivo. Kar mi je najbolj ugajalo, je bilo to, da je bilo enkrat mogoče slišati in videti o politiki le malo. Tisoči so se zbrali in vsi so se zdeli dobro razpoloženi in eden drugemu prijateljsko naklonjeni. Upam, da se nisem motil. Tudi slavnostna seja deželnega zbora, govor deželnega glavarja in sprejem v deželni hiši so zapustili vseskozi zadovoljiv in pomirjujoč vtis.

Spominjamo se...

Ko je 2. maja 1945 kapitulirala nemška armijska skupina C, je bil nalog 5. korpusa 8. Britanske Armije, zasesti Avstrijo. Dne 7. maja so prekoračile vodilne skupine 6. britanske oklopne divizije mejo in naslednjega dne sta bili zadene mesti Celovec in Beljak.

Kdor je bil v dneh kapitulacije na Koroškem, mu bodo gotovo vse življenje ostali nepozabni vtisi kaotične slike, ki se je pestro in dramatično razvijala iz zloma Hitler-

še vedno svojega sovražnika, proti kateremu bi se borila tudi brez slehernega izgleda na zmago. Predobro so se zavedali Nemci grozodejstev, ki so jih izvajali nad narodi Jugoslavije, da sedaj ne bi pričakovali upravičenega povračila za svoje zločine. Pojavila se je nevarnost, da pride do bitke. Prebivalstva se je polasčal nemir in mnogo ljudi je zapustilo domove in pobegnilo na deželo. Partizanske edinice, 5000 mož, so bile še kakih 30 kilometrov od



Predstavniki vojaških in civilnih oblasti na častni tribuni pri mimohodu

jevega rajha. V dneh pred kapitulacijo nemške vojske so se dogodki prehitevali, vse je bilo v napetem pričakovanju, vsakdo je vedel povedati novo važno novico. Posestniki radijskih aparatov so noč in dan poslušali zavezniške oddajne postaje — grozeča pest gestapovskih rabljev je že tonila nekam v meglo —, in vprašanje prehrane, ki je bilo vedno in povsod glavna vsebina pogovorov, ni bila več važna, na njeno mesto se prišle vnete debate in ugibanja, kateri od Zaveznikov bo prvi vkorakal v Celovec.

Ko se je razvedelo, da se bližajo Celovcu edinice Jugoslovanske Armije, se je napetost v mestu še povečala. Nemška vojska, ki je bila pripravljena, brezpogojno se predati britanskim vojaškim silam, je videla na drugi strani v vojski maršala Tita

Mi Angleži smo torej eno leto tukaj. Kakor je splošno znano, je doba naše zasedbe nedoločena. Na eni strani je naravna zahteva po samostojni vladi, na drugi strani pa moramo pomisliti, da je živela dežela sedem let pod diktaturo in ne more se pošteno reče, da se da teh sedem let tako lahko izbrisati in pozabiti.

Jaz sem na vsak način vesel, da se pri delu mudim pri ljudeh, ki so mi simpatični in to še v deželi, ki je po svojih lepota svetovno znana. Ponosen sem, da sem pripadnik naroda, ki ima velik delež na zmagi, ki so jo lansko leto v vsej Angliji slavili 8. maja kot dan zmage v Evropi. Ponosen sem tudi, da so bili angleški delavci, moji rojaki, zmožni izdelati toliko vojnega materiala, da so s tem doprinesli velik delež k zmagi jugoslovanske armade maršala Tita z dobavo orožja, ki ga je dostavljalo britansko kraljevsko letalstvo jugoslovanskim in koroškim partizanom.

Mr. Gerald S h a r p.

daljene od Celovca. Z vsakim trenutkom je postal položaj bolj kritičen. Nemško vojaštvo v Celovcu se je pripravljalo na spopad s četami maršala Tita. Dve diviziji sta bili poslani na jug, da zadržita partizanske edinice. Toda kmalu so pričeli polniti mesto partizani — civilisti. Prišlo je do manjših pouličnih spopadov med njimi in nemško policijo, gestapovci in SS-ovci. Vodilne osebe iz vrst gestapa in SS so kolikor mogoče hitro in tiho zapustile mesto in se poskrile po okoliških gričih. Prebivalstvo, ki je ostalo v mestu, se je zadržalo popolnoma mirno.

Ulice in ceste Celovca so nudile edinstveno, deloma groteskno sliko. Povsod so se gnetle trupe beguncev, ki so se v dolgih kolonah neprenehoma vlivale v mesto, v glavnem z juga. Vse je bilo natrpano z vozili vseh mogočih vrst: z ročnimi vozički, konjskimi vpregami, osebnimi in tovornimi avtomobili, celo otroški vozički so bili vmes, visoko naloženi s prtljago. Med „visokimi osebnostmi“, ki so pobegnile pred četami Zaveznikov iz Celovca je bil seveda tudi gauleiter Rainer. Melßner, šef gestapa in ravnatelj jetnišnice, je izginil s svojo družino vred.

Dne 8. maja

so vkorakale čete Jugoslovanske Armije z juga v mesto. Istočasno se je začelo iz smeri Glavnega trga veselo vzklikanje. Ljudje so pozdravljali oklopne vozove 8. Britanske Armije. Prebivalstvo je vzklikalo in mahalo. Avstrijci so bili srečni, Nemci nenavadno mirni. Politični in vojni ujetniki, ki so bili v petek in soboto spuščeni iz taborišč in jetnišnice, so zatrpali ulice. Vse je prekipelo od veselja in navdušenja nad končnim osvobojenjem izpod nacističnega terorja.

Britanske in jugoslovanske vojaške skupine so pazile, da je vladal po mestu red in mir. Patrule so hodile po cestah in vsa važna poslopja so bila zastražena. Pred mnogimi zgradbami se je videlo na eni strani vhoda jugoslovanskega partizana, na drugi strani britanskega vojaka. Bila je to slika, ki je potrdila zavezništvo dveh narodov v vojni in dveh zmagovalcev v miru.

Medtem se je neprenehoma vlivati tok beguncev v celovško kotlino. Razoroženi nemški, hrvaški, madžarski, ruski (legionarji maršala Vlasova) vojaki so se gnetli med civilisti vseh narodnosti. Izgledalo je, da bo nastal popoln kaos.

Dne 13. maja so se čete maršala Tita umaknile s koroškega ozemlja in britanska vojaška oblast je stala pred težko nalogo, urediti zmešnjavo, ki je nastala po kapitulaciji in ustvariti prebivalstvu ter beguncem življenske pogoje, kolikor je to mogoče storiti. Danes, eno leto po zmagi Zaveznikov nad Hitlerjevo vojsko in mračnimi, krvavimi silami nacionalsocialističnega režima, vidimo, koliko je bilo že storjenega za normaliziranje življenja. Pač je še mnogo nedostatkov, mnogo moramo še pogrešati, kar spada k normalnemu življenjskemu standardu posameznika, a zavedati se moramo tudi, da nam brez naše lastne soudeležbe tudi drugi ne morejo pomagati.

Od takrat...

Kratek pregled tega, kar je bilo od dneva osvoboditve Koroške storjenega, naj zaključim ta opis.

Koroški Slovenci so bili v letih nacistične okupacije in še prav posebno med vojno izpostavljeni vsem mogočim zapostavljanjem in preganjanjem. Ako tudi nihče noče trditi, da uživajo danes polne pravice enakopravnega naroda, pa vendar lahko ugotovimo, da se jim je prizadeta škoda in krivica deloma zopet popravila. Mislimo na šole, zadruge, na posojilnico, na maše in pridige v njihovi materinščini, na radijske oddaje in končno na časopis, ki ga ti, dragi bralec, držiš v rokah! Prav dobro vemo, da slovenščina kot uradni jezik ni priznana, da so napisali — skoraj izključno v nemškem jeziku, da je često zastopano mnenje, kdor slovensko raje govori kakor nemško, ni dober Avstrijec. Vemo pa tudi iz lastne izkušnje, kaj so napravila zadnja leta iz splošno priznane avstrijske strpljivosti napram vsemu, kar ni nemško. Sami doživljamo, da Avstrijci, katerih predniki so izhajali iz majnšine (dasiravno iz vladajoče majnšine) v cesarstvu z 10 narodnostnimi skupinami, danes kažejo smešno in obenem nevarno ozkozrčnost napram sedanji narodni manjšini. Bilo bi preveč, če bi zahtevali, da ta usmerjenost izgine v kratkem razdobju enega leta.

V bodoče

Nek vodilni koroški Slovenec je pred kratkim povdaril, da ni pravilno, če se govori o večini in manjšini. Biti morata dva enakopravna naroda. Da, tako tudi naj postane! Vsi Avstrijci naj bi svetu dokazali, da lahko živijo ljudje v eni državi v medsebojni slogi. Da se doprinese ta dokaz, je danes bolj važno kot kdajkoli, če pomislimo, kaj se dogaja v drugih deželah Evrope ravno kot posledica bivšega izdajalskega delovanja nemških manjšin. Pri takih prilikah, ko narodni duh brez izbire izvaja maščevanje, morajo vedno trpeti tudi nedolžni. V Avstriji naj tega ne bo. Tu naj se skupno dela za skupno dobrobit obeh narodov.

OPOZORILO!

V prihodnji številki bomo prinesli govore deželnega glavarja Piescha in zveznega kancelarja g. ing. Fiegla.

Zunanji ministri nadaljujejo z razgovori

Pri seji zunanjih ministrov, kateri je predsedoval zunanji minister Bevin, je predlagal zunanji minister Byrnes ljudsko glasovanje pod zavezniki nadzorstvom v ozemlju med sovjetskimi in ameriškimi mejnimi črtami, da odloči narod sam, pod katero oblastvo hoče priti, pod italijansko ali jugoslovansko.

Po več dni trajajočih brezplodnih poizkusih, je podal Molotov uradno izjavo, da je sovjetska zveza trdno odločena priznati Trst Jugoslaviji; Zedinjene ameriške države pa so ravno tako trdno odločene, da v tem vprašanju ne bodo sklenile nobenega sporazuma.

O bodočnosti italijanskih kolonij niso dolgo debatirali. Vseeno pa je bilo možno tudi tukaj opaziti, da kak sporazum ni možen. Sovjetska zveza se hoče vsidati v Tri-

polisu, Velika Britanija in Zedinjene države pa nočejo priznati Rusom na noben način ozemlja, ki leži na življensko važni poti Sredozemskega morja.

Ravno tako nepremagljivo nasprotje mnenj obstoja v avstrijskem slučaju, ker noče Sovjetska zveza dovoliti obravnavanja pri sedanjih konferenci, medtem ko je zunanji minister Byrnes predložil 27. aprila konferenci osnutek mirovne pogodbe z Avstrijo. Ta vodi do zaključka, da hočejo zapadne velesile umakniti svoje čete iz Avstrije medtem, ko mislijo Rusi še nadalje ostati v njej.

Byrnes se še vedno trudi preprečiti razid konference, toda atmosfera je dan za dnem bolj napeta in vlada pri britanskem in ameriškem odposlanstvu malo optimizma, čeprav polagajo Francozi, ki igrajo vlogo

posredovalca pri pogajanjih, še vedno veliko upanje na sporazum.

„Washington Post“ se bavi v svojem uvodniku z ruskim nasprotovanjem, da se pripusti avstrijsko vprašanje k pariški konferenci. „To dejstvo“, pravi uvodnik, „kaže, da zastopa Sovjetska zveza danes napram Avstriji stališče, ki ni združljivo s sklepi svoječasne moskovske konference zunanjih ministrov leta 1943. Po mnenju pisca je Byrnesova zahteva, zmanjšati zasedbene čete v Avstriji na 15.000 mož, v temelju pametna, tako da izgleda ugovor z druge strani popolnoma nerazumljiv. Tako zmanjšanje zasedbenih čet bi na vsak način občutljivo zmanjšalo ruske zasedbene čete v Avstriji. „Moralo bi se“, zaključuje članek, „vedno predočevati, da bi mogle pripeljati velike zasedbene armade že itak težko prizadeto Avstrijo neobhodno na rob prepada.“

Papež o demokraciji

Dne 24. decembra 1945 je govoril Sveti Oče o demokraciji. Ker so nam šele sedaj znane vse podrobnosti govora, šele danes objavljamo nekaj misli iz govora Svetega Očeta.

Kaj je demokracija?

Demokracija je državni red, v katerem more vsakdo povedati svoje mnenje o dolžnostih, ki mu jih država nalaga in kjer nikogar ne silijo k pokorščini, ne da bi ga prej zaslišali. Če sta državljani in država trdno povezana in če se strinjata v svoji sodbi, lahko rečemo, da je demokracija zdrava in njena življenska moč trdna. Danes, ko se od državljanov toliko zahteva in ko zakonodajca posega v vse podrobnosti življenja, sodijo mnogi, da je demokracijo vladanje naravnega zahteva. Kadar pa se začuje klic po večji in boljši demokraciji, pomeni to, da je treba dati državljanom možnost izraziti svobodno svoje mišljenje in jim pripomoči, da ga uveljavijo, v kolikor to koristi skupnosti.

Država ni le zmes posameznih ljudi; ona je urejena ljudska množica. Ljudstvo in množica sta dva različna pojma. Ljudstvo živi in se giblje v lastnem življenju (vsak na svojem mestu, zavedajoč se svojega prepričanja), dočim je množica usmerjena od zunanjih vplivov, oziroma voditelj in se v sebi ne zaveda odgovornosti. Z množico se igrajo ljudje, ki poznajo njeno nagnjenost in dovzetnost. Množica se navdušuje danes za te, jutri pa že zopet za druge ideje. Če zna država spretno voditi množico, se je prav lahko posluša. V slavo-hlepni rokah posameznika ali družbe se lahko država oklepa množice, ki postane s tem stroj, ki svojo voljo vsiljuje zdravemu delu naroda. Splošni blagor seve utrpel pri tem neprecenljivo škodo. Množica v bistvu demokracijo sovraži in ne pozna njenih vzorov, čeprav dostikrat kriči in zahteva demokracijska načela. V ljudstvu se državljani zaveda svoje osebnosti, svojih dolžnosti in pravic, svoje svobode in upošteva tudi svobodo ter dostojanstvo drugih ljudi. V ljudstvu, ki to ime zasluži, neenakost izobrazbe in družabnega stališča, kakor tudi druge naravne razlike niso ovira pri zavesti skupnosti in bratstva.

Kako žalostna pa je usoda v demokratski državi, ki je predana nagonu ljudske množice. Svoboda se izpremeni in nasilno zahtevanje, samo da se zadovolji trenutni želji mase, pa čeprav je vsem skupaj v škodo. Človek izgubi smisel za čast, svoje osebnosti ne more več uveljaviti in stara izročila izgube svojo veljavo ter se skupno s plemenitostjo pogreznejo v pozabljenje. Ostanejo le še ljudje, ki se z denarjem ali s pomočjo kake organizacije polaste oblasti nad drugimi.

Ce bi ljudje, ki se zavedajo svoje pro-

stosti, znikali vsako odvisnost od državne oblasti, bi s tem izpodkopali temelje svoje-ga dostojanstva in svobode. Osebnost, državna uprava in oblast so tako združene, da skupno stoje in padejo. Ves ta red v luči zdravega razuma in krščanskega reda nima drugega vira, kakor osebnega Boga, zato je jasno, da dostojanstvo človeka in dostojanstvo države obstoja v tem, da se oboje udeležuje božje oblasti. Če nositelj javnega reda in oblasti tega ne vidi in ne pripozna, ruši temelje lastnega ugleda. Često se dogodi, da vladodrželj in častihlepnost zmaga politično in družabno pravost in ostane samo še videz nedemokracijske demokracije.

Samo jasno poznavanje cilja, ki ga je Bog dal človeški družbi, samo globoko razumevanje visokih namenov socialnega delovanja, more usposobiti oblastnike, da vršijo svoje dolžnosti v zakonodaji, na sodišču in v upravi z zavestjo lastne odgovornosti, stvarno, nepristransko, pravično, plemenito in nepodkupljivo; kratko, z vsemi last-

Iz vsega sveta

ZDRUŽENE DRŽAVE

Predsednik Truman je podal 4. maja naslednjo izjavo:

„Prosil sem g. Myrons C. Tajlorja, naj se vrne v Italijo kot moj osebni zastopnik pri Sv. Očetu z naslovom veleposlanika.

Ko so prenehale sovražnosti, se je g. Taylor vrnil v domovino, da bi poročal in se posvetoval. Njegova poročila sem z zanimanjem proučil. Čutim, da bo lahko nadalje koristil krščanski civilizaciji s tem, če bo ponovno nastopil svojo službo v Italiji.

Prenehanje sovražnosti je pustilo svet v vznemirjenosti. Iz spora in te vznemirjenosti se dviga prepričanje, ki je jasno kot sonce, in sicer, da nam bo uspelo vzpostaviti trajen mir samo, če bo imel ta mir za temelj krščanska načela.

Zavedamo se težkega položaja v katerem živimo. Čutim potrebo po nasvetih in posvetovanju vseh, ki imajo dobro voljo pri delu na verskem, političnem ali zasebnem področju. Posvetoval sem se zato z voditelji raznih veroizpovedi in z drugimi duhovniki voditelji ne samo v tej državi, temveč tudi v tujini.“

Kot je izjavil predsednik Truman, name-rava Amerika podpirati in vzpodbujati Kitajsko ter Korejo h gospodarski neodvisnosti od Japonske.

Na neki tiskovni konferenci je predsednik Truman odklonil razpravljanje o vesteh, ki krožijo v zvezi s Palestino in re-

nostmi, brez katerih si oblast ne more pridobiti naklonjenja boljšega dela prebivalstva.

Globalje umevanje političnih načel in družabnega reda, ki se strinja s pravico, je posebno potrebno ljudskim zastopnikom, ki dajejo postavbe. Težišče normalne demokracije je v ljudskem zastopstvu iz katerega se politična stremjenja razširjajo na vse strani javnega življenja — k dobremu in slabemu. Zato ni brez smisla vprašanje: so li poslanci dobri in pošteni ter dela zmožni.

Da si pridobi ugled in zaupanje, mora vsaka postavna korporacija združevati v sebi najboljše in najznačajnejše ljudi, ki so zmožni ljudstvo res tudi zastopati, ne pa samo odposlance množice.

Narodi, ki so v sebi zdravi, bodo lahko našli v svoji sredi govornike in gradilce demokracije. Kjer pa takih mož ni, bodo njihovo mesto zasedli drugi, ki bodo politično delovanje spremenili v bojišče častihlepnosti in dobička. V tem svojem stremljenju bodo izgubili smisel za skupni blagor in obstoj javnega reda bo prišel s tem v resno nevarnost.

kel, da nima k svoji prejšnji izjavi o palestinskem vprašanju dodati ničesar. Nadalje je rekel, da se v telefonskem razgovoru z zunanjim ministrom, ki je sedaj v Parizu, ni razgovarjal o kaki dobavi žita, temveč je poslušal običajno Byrnesovo poročilo o razgovorih v Parizu.

Na vprašanje o možnosti uvedbe racio-niranja živil v Združenih državah je predsednik odgovoril, da ta ukrep ne bi pomagal v sedanjem izrednem stanju, ker primanjkuje časa, da bi ga izvedli; dodal pa je, da bi bil tudi na to pripravljen, če bi bilo zaradi izredno slabe žetve potrebno.

Odposlanstvi, ki predstavljata skupino, imenovano narodni odbor ameriških letalcev za pomoč generalu Mihajloviću in srbskemu narodu ter odbor za pravično razpravo proti Mihajloviću, sta predložili dve prošnji vršilcu poslov ameriškega zunanjega ministra Achesonu ter prosili, da bi vlada Zdu-

ženih držav posredovala za pravično razpravo proti Mihajloviću.

Po poročilu zunanjega ministrstva bodo prošnji skrbno proučili.

V FRANCIJI SO GLASOVALI

V Franciji so bile v nedeljo ljudske volitve za novo ustavo, pri katerih naj bi odločili ali bo imela dežela v bodočnosti ustavo z eno ali dvema zbornicama.

Po pariških radijskih poročilih je bil francoski narod proti enozborničnemu sistemu. Za ustavo z eno zbornico so oddali 9.280.386 glasov, med tem ko se jih je odločilo proti sistemu z eno zbornico 10.450.883.

Francoski narod je torej z nad enomilijonsko večino glasov odklonil ustavo, ki predvideva samo eno zbornico, za katero se je nedavno izrekla večina komunistov in socialistov. Na ta način bo imela Francija še nadaljnjih sedem mesecev začasno vlado.

Pri prihodnjih volitvah, ki bodo junija, bo morala Francija voliti drugo ustavodajno skupščino, katere naloga bo, izdelati nov ustavni osnutek in ga predložiti volilcem v nove volitve koncem leta 1946 ali v začetku leta 1947.

VOLITVE NA ČEŠKOSLOVAŠKEM

V zvezi z bližajočimi se volitvami v Češkoslovaški je češkoslovaški notranji minister Nosek izjavil, da so volitve določene za nedeljo 26. maja 1946.

Objava te izjave uradno odpravlja volivno kampanjo v Češkoslovaški. Na konferenci čeških in slovaških novinarjev je Nosek podal podrobno izjavo o bližnjih volitvah in poudaril njihov izredni pomen za nadaljnji demokracijski razvoj češkoslovaške republike.

„Pred enim letom“, je dejal Nosek, „je vlada Narodne fronte izdala odlok, naj se volitve v ustavodajno skupščino izvedejo na podlagi splošnega, direktnega in tajnega glasovanja, upoštevajoč načela sorazmernega predstavnosti. To bo vodilno načelo volitev, ki bodo 26. maja.“

Pri volivnih pripravah so se pojavile številne težkoče, ki smo jih pa s pomočjo ljudstva lahko premagali. Sedaj upravne oblasti povsod gladko delajo. V obmejnih predelih, kjer je bilo znatno preseljevanje prebivalstva, se je položaj ustalil. Vse to nam je omogočilo, da smo sestavili natančne volivne imenike.

Bližnje volitve, je nadaljeval Nosek, bodo izredne politične važnosti. Politična struktura narodnih odborov bo spremenjena skladno z volivnimi rezultati. Zgodovinska važnost bližnjih volitev je v tem, da bo ustavodajna skupščina sprejela novo ustavo. Naši volivni zakoni jamčijo resnično demokracijske volitve.

Nadalje je minister obvestil novinarje o številu volivcev, ki bodo glasovali. Skupaj je v Češkoslovaški vpisanih 7.345.107 volivcev. Med parlamentarnimi volitvami 1939. leta je imela Češkoslovaška 8.608.027 volivcev. Ustavodajno skupščino bo sestavljalo 300 poslancev, od teh 150 iz Češke, 81 iz Moravske in Šlezije, 69 pa iz Slovaške.

GRČIJA

Pred sodiščem za vojne zločince v Atenah se nadaljuje razprava proti italijanski-mu poročniku Ravalliju.

Mali hišni lastniki

Po prvi svetovni vojni so se naša večja in manjša mesta pričela neverjetno hitro širiti in raztezati. Kdor bi današnji Celovec primerjal z onim, ki je bil pred 50. leti, bi ga gotovo ne spoznal več.

Ljudje, ki so takrat prihajali v deželo, so se čudili, kako je mogoče, da ljudje toliko zidajo in postavljajo (verjetno danes ni treba). Večidel so zidali enostanovnjske hiše, čeprav jih je občina pozivala naj grade po možnosti večje. Ljudje klica niso slišali. Zakaj? Zato ker je bilo v Avstriji varstvo najemnikov — Mieterschutz —, ki je ščitilo najemnika pred potrebo popravil najetega stanovanja. Če pogledamo starejša polopja nekoliko bolje, vidimo, da so močno zanemarjena in poškodovana. Novograjene enostanovnjske hiše so bile proste tega pritiska in razumljivo je, da je lastnik raje postavil novo hišo, kot pa popravil staro, ki bo pod takimi razmerami itak slej ali prej propadla. Tudi denarna inflacija po prejšnji svetovni vojni je ljudi prisilila, da so denar namesto v posojilnice naložili v zemljišča. Pa ne samo domači kapital. Najlepša in najrodovitnejša posestva so prišla v nemške roke. Nemci so se organizirali v „Deutsche Ansiedlungsgesellschaft“ — nemško selitveno družbo —, ki je s pomočjo domačih oblasti nakupovala posestva za priseljence iz Nemčije. Podjetje je bilo iz nemškega vidika sijajno. Toda konjunktura ni trajala dolgo. Ljudje so začutili nevarnost in kmetje niso več prodajali zemlje. Denar pa je naprej iskal varne naložbe. Ker ni bilo več zemlje, so pričeli ljudje graditi hiše. Toda to pot niso gradili

velekapitalisti, temveč le manj premožni ljudje. Ker so imeli ti ljudje premalo kapitala, so nastale razne gradbene družbe, ki so jim pri gradnji pomagale. Misel je bila pravilna: združimo se! Če bo veliko članov, bodo mogli nekateri takoj pričeti z zidavo, drugi bodo pa nekoliko počakali. Vsak je pač mislil, da njemu ne bo treba čakati in tako so postale te družbe nekaka loterija. Delavec U. je pristopil k društvu. Plačeval je redno svoj delež in si zanj izposodil v posojilnici. Dogotovil si je tudi svoj dom. Pri društvu je vplačal že tudi vseh 6000 šilingov. Ko je prosil nato pri društvu za denar, ga ni dobil. Dali so mu le „Zwischenkredit“, kar pa ni prišlo tako poceni, kot je prej organizacija obljubovala. Ker v te majhne hišice ni bilo mogoče dobiti boljših strank in ker stranke, ki so se v hišah naselile niso plačevale najemnin, je prišlo mnogokrat do tožb in različnih prerakanj. Večkrat se je hišni lastnik teh kolobocij naveličal in je hišo ob prvi priliki prodal. Tako je nastal zbadljiv pregovor: „Norci hiše gradijo, pametni pa v njih samo prebivajo.“

Tudi s skupno lastnino večih strank se stanovanjskega problema ni rešilo. Res, da so stanovanja lahko ločena, streha pa je vendar skupna in dvorišče tudi. Zaradi razposajenosti otrok ali kakega drugega razloga pride do preprirov in nikoli ne tega česar si človek želi, namreč: doma ni. Stanovanjski problem še ni povoljno rešen. Načelno je vsekakor pravilno, da se da vsakemu lasten dom, ker le tako se da človeku samostojnost in neodvisnost.

Novice iz Slovenije

Proslava 1. maja v Ljubljani: Kakor poroča ljubljansko časopisje, se je prvomaj-skega spreveda v Ljubljani udeležilo nad 30.000 ljudi, v celoti pa je pri proslavi sodelovalo nad stotisoč oseb. Velike prvomaj-ske proslave so bile tudi v drugih krajih Slovenije posebno še v Mariboru in Celju.

Nova slovenska opera: V Ljubljani je doživela svojo krstno predstavo opera „Ekvinočij“, ki jo je po drami Iva Vojnoviča komponiral Marjan Kozina.

Solčava: Ena izmed najbolj porušenih vasi v Sloveniji je Solčava. Za prvo silo so zgradili več lesenih hišic, v katerih so pogorelci dobili zasilna stanovanja. Pa tudi ljudje sami ne držijo križem rok. Z neverjetnim požrtvovanjem so pričeli obnavljati svoje stoletne domove. Obnova je v teh krajih zelo težka, ker je večina domačij na z vozem nedostopnih višinah in je treba vse material nositi. Sedaj, ko so okoliški kmetje končali svoja popravila, so pričeli z združenimi močmi obnavljati Solčavo.

Maribor: V Mariboru so na slovesen način proslavili peto obletnico ustanovitve OF, kakor tudi praznik 1. maja. Po Veliki noči so odprli tudi gospodinjstvo šolo „Vesna“, kjer je sedaj reden pouk.

Krško: Bivšo bolnico v Krškem so po osvoboditvi preuredili v dom za stare in onemogle. V zavodu je našlo zavetišče nad petdeset ljudi.

Turistika na novi poti: Dne 25. aprila je bil sestanek delegatov obeh Tujsko-prometnih zvez, Planinskega društva Slovenije, Glavnega odbora Enotnih sindikatov, Putnika in okrožnih referentov za turizem. Na tem sestanku je bilo ustanovljeno Turistično društvo Slovenije z dr. Žužkom Cirilom na čelu.

Umrli so: Nikolaj Križnar profesor, ing. arh. A. Menaše, Mici Bučar, Lavrič Janjo, Košir Vinko, Gorjup Ivan, Bredica Iljaš, Mirko Kajfež, Mihael Pretnar-Petek, Marjeta Šparkahl, Križnar Nikolaj in Marija Pintar.

O domovina...

„O, domovina, ko te je Bog ustvaril, te je blagoslovil z obema rokama in je rekel: Tod bodo živeli veseli ljudje! Skopo je meril lepoto, ko jo je trosil po zemlji od vzhoda do zahoda. Šel je mimo silnih pokrajin, pa se ni ozrl nanje — puste leže tam, strme proti nebu s slepimi očmi in prosijo milosti. Razsul jo je na vse štiri strani, od štajerskih goric do strme tržaške obale ter od Triglava do Vardarja in je rekel: Veseli ljudje bodo živeli tod. Pesem bo njih jezik in njih pesem bo vriskanje. Kakor je rekel, tako se je zgodilo. Božja setev je poglala kal in je rodila. Vzrasla so nebesa pod Triglavom. Oko, ki jih ugleda, obstrmi pred tem čudom božjim, srce strepeče od same sladkosti; zakaj gore in poljane oznanjajo, da je Bog ustvaril paradiz za domovino vselemu rodu, blagoslovljenemu pred vsemi drugimi. Vse, kakor je rekel, se je zgodilo. Bogatejši so pač drugi jeziki; pravijo tudi, da so milozvočnejši in bolj pripravi za vsakdanjo rabo — ali slovenska beseda je beseda praznika, petja, vriskanja. Iz zemlje same zveni kakor velikonočno pritrkavanje in zvezde pojo, kadar se na svetli poti ustavijo ter se ozro na čudežno deželo, pred seboj. Vesela domovina, pozdravljena iz veselga srca!“

Ivan Cankar

8. maj v Savinjski dolini

Zbudil sem se od šuma slamnjake kraj mene. Kotar, moj sosed, je nekaj brkljal po svojem ležišču, potem se je pretegnil, da so zapokali sklepi.

„Si že pokoncu, a?“ me je podregnil. „Meni ne da več spati, tak nemir je v meni, veš. Danes bo gotovo nekaj.“

Prižgal je petrolejko, ki je visela na žebliju, zabitem nad zglavjem in posvetil pod nama ležecima v obraz. Spala sta še trdno in mirno, pogreznjena v globok, brezskrben sen.

Medla luč petrolejke je metala pošastne sence na lica tovarišev. Nekaj nedoumljivega mi je seglo v srce... Kakor živali bivamo tu v tej luknji. Še vedno je takih brlogov na našem hribu. Na našem, na sosednjem, na hribih vse Štajerske, vse Slovenije — povsod, kjer ruši, trga, mori krvava tučjeva pest. Skozi stoletja vkoreninjani v svojo zemljo smo še tesneje povezani z njo, zakopali smo se vanjo in ona nam varno ščiti pred besom „nadčloveka“.

Usoda mojih tovarišev je usoda tisočih drugih Slovencev. Kotar, preprost kmet, družinski oče, ki ni poznal drugega, kakor skrb za svojo družino, je moral zapustiti domačijo, ker je bila njegova zavest „razkrajajoča in škodljiva za nacional-socialistično skupnost.“ Na njegovo glavo je razpisana nagrada kakor na glavo nevarnega zločinca.

Drugi, Retnik, starejši človek, kmet, oče večih otrok, preprost možakar, ki ceni dobro kapljico, je vedno vesel in razigran. Ne pozna se mu, da je za las ušel smrti. Bil je obsojen, ko so neke noči prišli Nande, Boris in drugi — peščica pogumnih in hladnokrvnih mož, ki so kljub močnim stražam dvorli v celjski „pisker“, osvobodili vse politične jetnike in odkorakali z vso dolgo kolono mimo poslopja gestapa proti Savinjski dolini.

Cetrli iz naše „podzemne palače“, Ivan, je postaven fant, ki bi raje objemal svojo dečvo, kakor mrzlo cev brzostrelke. Ko so ga poklicali, da gre v boj za Führerja, se je umaknil v hosto in postal kurir. Mislim, da ga ni tibetanskega meniha, ki je v enem letu svojega romanja prehodil toliko kilometrov, kakor Ivan v enem tednu.

In takih je še na stotine in stotine. Tu je še Vera, mlada jetična žena, mati treh otrok, z obrazom, iznakaženim od trpinčenja, ki so ji ubili moža. Tu je Katra, ki se je v eni noči postarala za petdeset let, ko so jo privezali na plot domačega vrta in pred njenimi očmi mučili sina ter ga nazadnje obesili na cvetočo jablano, kakor ptičje strašilo.

Neskončna vrsta jih je, ki so se zatekli v gozdove, da rešijo svoje življenje, da maščujejo, da se bore za teptane pravice in za svobodo...

Prvi sončni žarki nas objamejo, ko se skobacamo na plan. Pred nami leži Savinjska dolina. Izpod modrikastih meglic se svetlika Savinja kakor srebrn ornament na zelenem baržunu. Na vrhu Mrzlice čepi oblček liki sapici nevidnega božanstva. Pred nekaj dnevi smo od tam še čuli grmenje topov iz bitk v trboveljem področju in na pobočja okoli Mrzlice so se vsipala padala anglo-ameriških zaveznikov z municijo in živili.

Sedaj je vse mirno in tiho. Le brenčanje žuželk in jutranji spevi ptic napolnjujejo ozračje. Za našim hrbtom nenadoma začne mežati. Po pobočju se prikadi Janko, v roki drži „Radio vestnik“.

„Kapitulacija!“
S tresočo se roko pokaže: „Čitajte! ... Končno, končno, bratje!“

IVAN CANKAR

Sedemdesetletnica rojstva največjega slovenskega pisatelja

Dne 10. majnika 1876 se je rodil na Vrhniki pri Ljubljani največji slovenski pisatelj Ivan Cankar. Njegov oče je bil reven krojač, mati preprosta ženica, okoliš njegovih mladostnih let slovenska vas v svojem domačem iskrenem veselju in bolesi. Po končani ljudski šoli je posegal ljubljansko realno in se po maturi vpisal na dunajsko tehnično visoko šolo. Suhoparni študij se mu je kmalu pristudil, nakar je pričel obiskovati univerzo. Študija ni končal, ker se je čutil vedno bolj poklicanega za glasnika slovenske besede in lepote. Celih 13 let je ostal na Dunaju, se kratko nato posvetil v Ljubljani časnikarstvu, a kaj kmalu postal poklicni slovenski pisatelj. Dolgi osem let je potoval po slovenski zemlji, prisluškoval utripu narodnega življenja, učil in se učil in se v zadnjih dveh letih ustavil v Ljubljani. Umrl je na pljučnici star 42 let.

Z Ivanom Cankarjem stopa slovensko slovstveno življenje v svojo moško dobo. Malone sto let pred njim je Valentin Vodnik odpel svojo zdravico „Sloven'c, tvoja zemlja je zdrava!“, Fr. Prešeren je komaj petdeset let pred njim podaril slovenskemu ljudstvu svoje poezije, to čudovito zbirko mladeniško čustvenih, ljubezenskih, fantovsko šegavih in spet globoko resnih spevov. Anton Aškerc, Simon Gregorčič, Ivan Tavčar in še roj drugih pisateljev in pesnikov je zaoralo živo brazdo slovenskega slovstvenega življenja. Zazorela pa je slovenska kulturna njiva v štirih: v Dragotinu Ketteju, v največjem liriku slovenske zemlje, v Josipu Murnu, preroditelju slovenskega pesniškega jezika, v Otonu Župančiču, nedosegljivemu mojstru slovenske besede, in v Ivanu Cankarju, največjem slovenskem pripovedniku. Z Evangelistom Krekom, dr. Korošcem sta Župančič in Cankar vodila svoj narod v dobo samostojnosti, v svobodno Slovenijo.

Življenje Ivana Cankarja je življenje bor-nega slovenskega človeka, ki mu usoda ni prištedila nobenega razočaranja. Kot dijak in visokošolec se je sprijaznil z dunajsko bedo, kot pisatelj se je kregal za honorarje in priznanje, kot človek je moral izpiti kupo trpljenja, duševnega, socialnega in telesnega.

Razborito, da, drzno je segel kot pisatelj v življenje. Njegove prve knjige, porojene v vzdušju dunajskih dijaških let, so vzbudile med Slovenci vihar ogorčenja. Mladi Cankar se je lotil vprašanj, katerim so kos le največji močje po težkih odgovorih in samozorenju. Kdor prebira njegove spise, bo zasledil pisateljevo zlato nitko, ki povezuje njegovo prvo knjigo „Erotiko“ z vsemi naslednjimi do zadnje „Podoba iz sanj“. Še to ljubezen, razkošje mladega srca in spet ljubezen, objemavši svete vzore matere in domovine in še ljubezen, odkrivajoč lepoto v malem, vsakdanjemu pogledu odmaknjememu svetu. Velicina Cankarja v človeku je, da se je s svojim tenkočutnim, čuvstvenim značajem prebiral vse skozi do najčistejšje ljubezni in še do zadnje ure klečal in trpljenju svetega idealizma. Res je, da se je dostikrat grobo otepal kritik in ostro bičal svoje sodnike. A še pogosto je molčal, ko so leteli nanj kamni strogih obsodb in molče sprejemal tudi nezaslužene udarce. Morda je slutil, da bi brez kritike in kritikov ne bil postal to, kar je hotel biti: človek s srcem, vnetim za lepo in blago.

V svojih knjigah je Cankar zagovornik revnih in trpečih. Odvratno mu je puhlo rodoljubarstvo, bahava sebičnost, trda brezsrčnost, podla hinavščina. Trpeče žene, de-

lavci in hlapci, pošteni vagabundi, nedolžni otroci, prezirani umetniki so junaki njegovih povesti. Na njihovi strani se bori proti krivici in plitvini, ob njih zasanja o lepši bodočnosti, ko bodo veljale vera, pravica in ljubezen za ves svet in vse ljudi. Prešernova zdravica „ko rojak prost bo vsak, ne vrag, le sosed bo mejak“ vstane v Cankarjevih delih v moderni obliki in tisočih prisposodobah. Najmehkejšje in najlepše govori Cankar o materi in domovini. Njima posveča najizbranejšje besede, z njima „ne kadi v lice sladke dišave“. Gleda ju v nadlogah in ponižanju, v bridkosti in oskrunjenosti. V najčistejšem njegovih umotvorov, „Za križem“, nastopajo vsi reveži in sirote naše zemlje. Komaj dve leti prej je njegov revolucionarni „Hlapec Jernej“ zaman iskal svojo pravico in se spet z vsem svetom predal obupu.

Tako je govoril Oton Župančič mrtvemu Cankarju: „Tako čilega in neustrašenega borca še ni rodila slovenska mati. Že takoj spočetka je vedel, da pot slovenskega pisatelja ne gre po ravnem, po zložitnih stopnicah in po prijetnih logih v prijazno mirno udobnost. Ta pot vodi navkreber, trnjeva in kamenita proti samoti, kjer je vihar in mraz... njegova pesniška duša bi bila rada videla slovenski narod prost, močan, ponosen in neukrotljiv. A njegovo bistro oko je opazilo med nami toliko malenkostnosti, slabosti, plahote in klečeplastva, da se mu je uprlo... In v sveti jezi, v ogorčeni užaljenosti je zgrabil bič in ga je vihtel ne-

Vir Cankarjevega ustvarjanja

V prijazni kuhinji gospe Nine Bergmanove, stanujoči v Jezernici pri Beljaku, se prav prijetno pokramlja. Večji del razgovora je bil posvečen našemu največjemu pisatelju Ivanu Cankarju, čigar sedemdeseto obletnico rojstva bomo letos tudi na Koroškem praznovali.

Velik del Cankarjevih misli in del je bil spočet na Rožnici pri Ljubljani, kjer je v tistem času gospodarila Bergmanova družina, pri kateri je našel Cankar svoj drugi dom. Tu se je počutil kakor doma. Velikokrat je v svoja dela vpletel prav navadne vsakdanje dogodke, ki jih je doživel tu, ali katerih priča je bil. Že vsaka najmanjša prijazna kretnja gospodinje, ali otroško nedolžni nasmeji njenih malčkov, mu je dala snov za podlistek, katerega je navadno priobčil v sobotni številki „Slovenskega naroda“. Na svojem, njemu tako ljubem prostorčku pri mizi pod košatim kostanjem, je sedel zatopljen v misli in načrte. Pred seboj je imel navadno polo papirja in svinčnik; seveda ni smela manjkati kapljica dobrega cvička in cigareta.

Nekega dne je šla gospa Nina v mesto k svoji materi in sestram. Pripovedovala jim je novice z Rožnice in gledala svojo mamo, kako urejuje svoje dragocenosti po lepo izrezljani skrinjici, okrašeni z narodnimi motivi. Bilo so to verižice, ure, uhani in razne zapestnice, med njimi pa lep briljantni prstan. Mladi Nini je bil prstan silno všeč. Nataknila si ga je na prst, in ko je videla, kako lepo ji pristaja, je še lepše prosila mamo, naj ji ga da. Ker mati ni hotela užaliti starejšje hčerke ki je bila tudi navzoča, ji je obljubila, da ga bo po smrti zapustila nje. Nino je prstan tako očaral, da ga kar ni mogla več sneti. To starejšji sestri nika-

Slavko položi puško pred se in pogleda, če so ročne granate na svojem mestu.

„Pojdi v bunker ti, s svojo rdečo srajco!“ se obregne ob Retnika. „Saj se te že od daleč vidi.“

„Kapitulacija!“ de Janko zaničljivo.

Čakamo. Kdo pozna to čakanje, ko so ti vsi živci napeti, ko se ti poslednja iskrica življenja obeša na jekleno cev in te nena-domna prevzame brezkraini fatalizem? ... Polagoma se nam pridružijo še drugi. Z vseh strani se priplazijo. Niti listič se ne premakne, ki bi jih mogel izdati. Tudi Joško je tu, desetletni Grčarjev sin, ki ima kmetijo streljaj od našega skrivališča.

„Hajkal!“ zakliče in zopet izgine v gozdu, da obvesti ostale postojanke.

Iz hajke pa se je razvila burleska. Nemški vojaki, do zob oboženi, so se ustavili na jasi, posedli med praprot in pričeli nena-vadno glasen razgovor, kakor, da hočejo, da se jih čuje prav tja do Smrekovca. Nenadoma pa eden izmed njih priveže svoj beli robec na vejo in prične z njo na vso moč mahati.

„Aha!“ se spogledamo. Janko, ki je vešč nemščine, se odpravi k dezerterjem. Ves nasmejan se vrne.

„Prosili so za sprejem v partizanske vrste! Svoj vstop bi plačali z orožjem in

usmiljeno in brezobzirno na desno in levo in nič mu ni bilo mar, koga je bolelo. Ah, kar je bolelo njega samega najbolj. Zakaj on je bil vendarle nežna, mehka slovenska duša...“ Ivan Pregelj pa mu je zapisal: „Mnogo je zmot v njegovih nazorih o življenju, marsikaj ni pravno dobro v njegovih knjigah, njegova sodba je često enostranska in krivična. Pa vse je verna slika tega, kar je mislil in še vernejša tega, kar je čutil in pretrpel.“

Cankarjeva dela — spisal je 32 knjig — dossegajo višino svetovne umetnosti in nas dostojno in častno zastopajo pred svetom. Srbi, Hrvati, Čehi, Rusi, Nemci, Francozi in Italijani so ga prevedli v svoje jezike.

Nam, sodobnim Slovincem, naj bo Cankar glasnik čistega slovenstva, slovanstva in človečanstva. Ljubil je mater, četudi mu je bila bosa, revna ženica. Ljubil je narod, četudi ga je kot še nihče pred njim videl v sramoti in ponižanju. Ljubil je življenje, četudi je spoznal njegove najtrpkejšje strani. Zaslužil je zadnjo skrivnost poedinega in občestvenega trpljenja in je v stvarniško-umetniškem prividu zapisal: „slikal sem noč, vso pusto in sivo, polno sramote in bridkosti, da bi oko tem silneje zakoprnelo po čisti luči. Zato je bila moja beseda, kakor je bila trda in težka, vsa polna upanja in vere! Iz noči in močvirja je bil v nebeške daljine uprt moj verni pogled.“ V smislu tega Cankarjevega duha živimo tudi mi in vredni bomo njegovega trpljenja in njegove veličine. -ro.

kor ni bilo všeč in nastal je prepir, kakor pač vedno med sestrama, če je ena starejša, druga pa mamim ljubljencek. Konec je bil ta, da je Nina odšla s prstanom na Rožnik.

Ko je prišla domov, je ves dogodek pripovedovala domačim, kakor je pač imela navado, kadar se je vrnila iz mesta.

Spotoma je v mestu kupila še nekaj česenj za svoja otroka, malo Melo in sinka Karla, med katere jih je ob prihodu domov razdelila. Med otrokoma se je vnel kmalu prepir in drug drugemu sta očitala: tebe ima mamica rajši kot mene, ti si dobil več česenj kot jaz itd. Prepir je po večkratnem poizkusu končala šele gospa Nina, ko je otrokoma obrisala zasoljene oči. Nepomembni prepir je bil kmalu pozabljen in nikomur ni prišlo na misel, da bi ga kdajkoli pozneje omenil.

Le umetniškemu ušesu Cankarja ni ušla ta mala, brezpomembna družinska dogodbica. V njej je našel osnutek za lepo novelico „Prstan in češnje“, v kateri nam živo prikazuje in primerja prepir dveh sester zaradi prstana in otrok zaradi česenj.

Njegov dar opazovanja in globoko poznanje človekove notranjosti sta mu pripomogla do ustvaritve tako mojsterskih del, čeprav jih je razvijal iz vsakdanjih momentov. Dela, ki nam jih je zapustil Cankar, so kakor svetilnik nad bogatim kulturnim zakladom našega naroda, o katerem lahko rečemo, da takega noben drug narod nima. Ne število in ne denar, temveč naša kultura nas postavlja v vrste najkulturnejših in najizobraženejših narodov. In k temu nam je Cankar v veliki meri pripomogel.

Mira Šnabl.

municijo. Dejal sem jim, da jih ne rabimo več, ker je tako že vojne konec in da naj se hitro poberejo, če hočejo še pravočasno dospeti „heim ins Reich.“

To je bilo poslednjikrat, da smo srečali nemškega vojaka v naših gozdovih. —

Kar se je v naslednjih dneh odigralo, je bila prastara, vedno se ponavljajoča slika po končani vojni: premagana vojska, nervozna, deprimirana, v nepreglednih kolonah se valeda. Med osebnimi avtomobili, v katerih sede častniki s svojo prtljago in svojimi ljubicami, stopajo vojaki, prašni, upognjeni, preplašeni obrazov. Puške, samokresi, ročne granate žvenklaje padajo v cestni jarek.

Že dolgo so se trobojnice vile raz hiš, že dolgo so partizani zapustili gozdove, ko so se še vedno valile trupe proti severu. Ustaši, legionarji, četniki, begunci, banatski Švabi, Kočevarji iz Brežic, bosanske žene v dimijah z dojenčki na hrbtu, starci v ovčjih kožuhih in opankah — civilisti, ki jih je vojska z grožnjami prisilila k begu...

Nad Savinjsko dolino je ležal oblak prahu in zakrival sonce — sonce, ki nam nikoli ni zasijalo tako jasno in zlato kakor v teh majskih dnevih.

Svoboda! Konec terorja, nasilstva, konec krvave teme in groze. Svoboda, svoboda! Ljubiša.

Bil je maj

„Ljubi maj, krasni maj,
konec zime je tedaj . . .“

V kapelici na polju se je oglasil zvonček in klical k šmarnicam. Metka, prva pevka na koru v cerkvi, si je oblekla belo plateno obleko in dala na glavo svileni ruto. Kako lepo bo peti v čast Kraljici majnika, kar zunaj sredi bujnih poljan, je pomislila. „Zalega gadja, kje pa tičiš? Večerjo sem!“ je rohnal nekdo v veži. Bil je Metkin stric, brat njene uboge matere, ki je tako mlada izgubila moža.

*

Tudi takrat je bil maj — Metki je bilo komaj pet let —, ko se oče nekega jutra ni več vrnil z nočnega šिता. Zasulo ga je v rudokopu. Z mamico nista več mogli stanovati v rudarskem revirju. Takrat se ju je usmilil stric, ki je sam živel na svojem posestvu.

Prva leta so živeli v miru in blagostanju in mati se je vdala v svojo usodo. Garala je kakor žival, da bi odslužila stricu kruh, ki sta ga pojedli s hčerko. Da ji je trdo delo in grenka žalost za možem izpodkopala moči, je razumljivo. Ko je pričela bolehati ter ni mogla več tako zgodaj vstajati in hiteti na delo, stricu ni bilo nič več po volji. Postajal je vedno bolj osoren. Metko je za najmanjši prestopok pretepala in lasal. Vse bi bila še nekako prenesla, toda, da je mamici vedno očital, zakaj da je vzela berača za moža, zakaj da se je pritepla njemu na ramena, ter ji vedno očital ono ubogo življenje, ki sta ga imeli pri njem spriču njegove surovosti, to jo je bolelo, toda pomagati ni mogla. Povrh vsega se je stric pričel vdati pijančiji in kadar je zvečer pridivil pijan domov, sta se morali z materjo vedno skriti ali zbežati k sosedu, dokler se ni izdivjal in zasmrčal.

Naslednje jutro je bil vedno slabe volje; gospodarstvo je šlo rakovo pot. Stric je zvrčal vso krivdo na Metkino mater češ, da je ona kriva, ker ne zna gospodinjiti in da daje hčerki le potuho, namesto, da bi jo poglala na delo.

Mati je vidoma hujšala. Metko je često zaskrbelo, kaj bo z njo, če izgubi mater. Ko bi vsaj bila že tako velika, da bi šla lahko služiti ter vzela mater k sebi. Tako pa jima ni preostalo drugega, kakor delati in trpeti. V svoji bedi sta se večkrat zatekli v kapelico in potožili Brezmadežni svoje gorje.

Metka je odrasla v dekle. Vedela je z vsakim dnem, da se bo nekoč zoperstavila stricu in mu povedala svoje. Potem bo zavezala culo in odšla ter bo skušala sama najti pot v življenje. Toda kaj bo z materjo. S seboj je ne more vzeti takoj, dokler še nima zaslužka, pri stricu pa si je ne upa pustiti same. V svoji pijanosti se bi lahko spozabil. Kaj naj stori? Mnogokrat je zrla Mariji v premili obraz in jo prosila, naj ji pošlje razsvetljenja.

Danes pa se je počutila tako močno, kljub vsemu brenemu v duši. Kako rade jo imajo njene vrstnice, kljub temu, da bo bogatejša in srečnejša od nje. Kako hvaležni so ji vaščani, ko zaslišijo ob nedeljah njen zvonki glas s kora. Če na vse to pomisli, ji je neizmerno hudo ob misli, da bo morala vse to pustiti in oditi v tujino radi strica. Morda pa bo še vse dobro. Ah, ko bi bil stric vsaj enkrat popolnoma trezen! Šla bi k njemu in na kolениh bi ga prosila, naj opusti pljačo, naj bo dober z materjo, ki je itak že dovolj trpela. Morda je v njem še ostala iskrica dobrote. Spreobrnili se bo.

Tako je premišljevala Metka, ko se je odpravljala k šmarnicam. Mati je kuhala večerjo. Sedela je ob štedilniku na katerem je živahno kipele in s tresočimi rokami prebirala rožni venec. Maček se je vsedel na stolico k njenim nogam in zadovoljno predel. Naenkrat je dvignil ušesa in zbežal na svoje ležišče pod štedilnikom. Uboga žival je že dobila toliko hrca od gospodarja, da je vedno začutila, kadar se je bližal hiši. Tudi mati se je podala v svoje čumnato. Metka pa je kljubovalno ostala v hiši in trdno sklenila, da ne bo več bežala pred stricem.

Prištorkljal je v sobo. „Če je stara gluha, mislim, da vsaj ti nisi“, je vzkipel. „Ali nisi slišala? Večerjo hočem.“ Opotekel se je proti njej in jo hotel udariti v obraz. Izmaknila se mu je in odšla v kuhinjo, da bi mu prinesla večerjo.

„Kaj, pritepenka, ali misliš, da bom požrl vse, kar mi bosta vi dve spackali. Ali je to jed? Prokletol!“

„Ne kohnite, stric, ves blagoslov boste spodili od hiše. Danes je prvi maj! Saj bi tudi vi šli lahko z menoj k šmarnicam.“

„Kaj, še ugovarjala mi boš, smrkljal!“ je vzrotil ter vstal. Toda noge so mu odpovedale in sesedel se je zopet na klop. Nekoliko osupnilo ga je Metkino vedenje.

„Stric, zakaj ste taki? Pri nas bi bilo lahko tako lepo, kakor prva leta, predno ste pričeli zahajati v gostilno. Spravili boste mojo mater v prezgodnji grob, mene pa poglali

v tuji svet!“ Davil se je z besedo, hotel je vzrotili, toda ni mogel, le presenečeno jo je gledal. Od kje neki se je vzela, da si upa ugovarjati njemu, brez čigar pomoči bi morala nekoč vzeti beraško palico v roke. In kdaj je tako zrasla? Ali je to ona mala kričavka, ki jo je njena mati pred davnimi leti prinesla v hišo?

Možakarju je postalo tesno pri srcu. Ledena skorja ki je dolgo let vklepala vse dobro v njem, se je pričela tajati.

„Stric, pogledjte, tako ne gre več dalje. Ničesar nam ne bi majkalo, samo če bi vi bili malo prijazni z mami. Mati vam res ne more več dosti delati, zato sem pa jaz vsak dan večja in močnejša. Delala vam bom, stric, samo nehaite popivati in preklinjati. Še mamica bo zopet okrevala od samega veselja.“

Vo možu je vrelo. Sram ga je bilo. Blisko ma so mu prišle na misel vsa zadnja izgubljena leta. Ničesar lepega se ne more spominjati. Samo delo, kletev, pijančevanje, greh. Tam ob oknu pa stoji dekle, s katerim narava ni po mačehovsko ravnala, dala mu je vsega lepega na pretek. To dekle ga

SREČA na dirkališču

Množica je prav tedaj za trenutek ločila Renato in Ernesta. Bila sta že nekaj tednov zaročena ter so vsi pravili, da sta prav srečna, kajti Ernest je bil dober in dvorljiv dečko. Tudi tokrat se je z zavidljivo vne-mo trudil, da bi si priboril mesto pri blagajni, kjer so sklepali stave. Takrat se je k Renati sklonil visok in suh gospod ter ji zašepetal na uho:

„Ljubki ste, gospodična... Očarljivi... dovolite mi da...“

„Tepec!“ ga je zavrnila gospodična Renata in medtem je bil Ernest že pri njej.

„Konji so že zunaj! Pohitivali! Odločiti se morava, na koga bova stavila.“

Prijela ga je pod roko in se vzpela na prste, da bi bolje videla.

„Stavil bom na ‚Levje srce‘“, je menil mladenič.

„Nikar“, je vzkliknila Renata, „vzemi ‚Diano‘, slišala sem, da bo ‚Diana‘ zmaga-lal!“

„Pojdi no! Stara je kot zemlja“, se je šalil Ernest. „Le pogledj, kako pobeša glavo. Stavim, da premišljuje, kdaj jo bo pobral konjeredec...“

„Ne ugovarjaj mi“, je vztrajala gospodična Renata, „dragec, stavi na ‚Diano‘!“

„Naj bo, ker tako želiš...“

Pohitela sta k blagajni. Visoki in suhi gospod jima je sledil.

„Deset stavim na ‚Diano‘“, je dejal Ernest.

„Tisoč na ‚Diano‘“, je vzkliknil visoki in suhi gospod.

Gospodična Renata ga je nehote pogledala. — „Samo zato, ker bo morda vam po godu“, so ji govorile sive neznanečve oči. „Samo zato, da bom istih misli z vami, že-leč njeno zmago...“

„Najbolj odvratni so tisti, ki siloma ho-čejo skleniti prijateljstvo“, je pomislila Re-nata in obrnila hrbet suhemu neznanecu. Ko ga je nato spet pogledala, da bi mu izrazila svoj prezir, je bilo videti, da ga potek dirke bolj zanima kot njen profil. Tudi to mu je štel v zlo. Neko uporno užaljenost je ob-čutila in da bi dokazala nasprotno, se je oklenila Ernesta.

„Levje srce“ je prvi, je s kaj malo zado-voljnim naglasom dejal Ernest, „tvoje ‚Di-ane“ sploh ni videti... Pač: zadnja jel!“

„Oh, šesta je“, mu je popravila Renata in obenem ugibala, ali je oni zoprnež še vedno za njenim hrbtom.

„Oprost“, je odvrnil Ernest, „pozabil sem ti povedati, da je tekmovalo samo šest konj...“ Obrnil je list časopisa in čital raz-pis za naslednjo dirko.

Gospodični Renati je bilo za hip nepri-jetno in pomislila je, da Ernest pravzaprav nima prav, če se je jezi, ker „Diana“ ni bila prva. Nehote se je ozrla vstran in spet za-gledala visokega in suhega gospoda, ki je stal tik ob njej. Bledega, finega obraza je bil in najčistejšee obrat. Njegove oči so jo ogle-dovale brezmejno občudojoče in prav nobe-nega nezadovoljstva ni bilo opaziti radi izgubljene stave. „Saj ni napačen“, ji je šlo skozi možgane, „mu pač ugajam, možki so že taki. Ne smem biti nevljudna proti nje-mu.“

„Srečen sem, da sem v vaši bližini“, ji je pravil njegov pogled.

Nasmehnila se mu je.

„Poslušaj, Ernest“, je rekla svojemu zaro-čencu, ko je druga skupina konj prišla na dirkališče, „sedaj bova stavila na ‚Emirja‘.“

„Emirja?“ ji je resno prepričljivo pripo-vedoval Ernest. „Nikar! Najbrž ti niso znani njegovi dosedanji nastopi. — Trikrat je na-stopil in trikrat popolnoma zatajil. Pravijo, da je sin ‚Kleopatre‘, pa jaz ne verjamem.“

prosi, naj se spametuje. Občutil je v tem trenutku vso razliko: na eni strani toliko lepote in dobrega, a on je tako majhen in propadel.

Skrušeno je skril obraz v dlani. Čudno, isti občutek kakor sedaj, ga je obšel sinoči, ko so fantje postavljali mlaj, peli prelepe pomladne pesmi, nabijali možnarje in za-žigali kresove. Tudi on se je medlo spo-minjal vseh teh lepih reči, toda zdelo se mu je, da je vse to prešlo v pozabo. Pregloboko je padel, da bi se mogel še dvigniti in vrniti nazaj. —

Vendar, ali ne stoji pred njim mlado bitje iz njegove rodbine ter mu proži roko v po-moč. Kaj bi zahteval še več? — Strahoma je dvignil pogled na košarico šmarnic ob oknu, ki jih je Metka pripravila, da jih od-nese v kapelo na oltar Prečiste, kakor bi se bal, da ne bi s svojim pogledom oskrnil vse te krasote.

Na nebu so se prikazale prve zvezdice, ko se je Metka vračala s stricem od šmar-nic. To je bil za njo najlepši prvi maj. Kako bo šele mati vesela, ko ji bo povedala, da bo odslej v njihovi hiši vse drugače. V da-ljavi je zaukal Martin, da je Metka za trenutek obstala in se vprašujoče ozrla na strica. Ta se ji je samo nasmehnil, njegov pogled pa je izdajal hvaležnost in razu-mevanje.

„Nič zato, kaj naju briga njegov rodov-nik. Pogledj raje njegove oči. Kakšen izraz imajo, kako so sanjave...“

„Staviti je treba na noge in ne na oči. Bova raje vzela ‚Jupitra‘. Ta je zanesljiv tekač. Tretji je bil na Dunaju, drugi v Švici in zadnjič v Milanu...“

„Poslušaj Ernest, ubogaj me! Prepričana sem, da bo ‚Emir‘ zmagal. Sam si mi že večkrat priznal, da imam v nekaterih stva-reh izredno oster instinkt. Tudi sedaj se ne motim.“

„Toda priznati moraš, da se danes tvoj instinkt do sedaj ni obnesel!“

„Oh, Ernest, staviva na ‚Emirja‘.“

„Naj bo, če res tako želiš.“

Mladenič je stopil k okencu. „Deset na ‚Emirja‘, je dejal precej poparjeno.“

„Tisoč na ‚Emirja“, je vneto vzkliknil za njim visoki in suhi gospod.

Renata se je nehote obrnila in ga pogle-dala. Pogledal jo je izza potrdila o stavi kot izza čaše šampanjca. Zdelo se ji je celo, da njegovi dolgi nežni prsti božajo listek, za katerega je plačal tisočak. In tako veselo in vdano jo je gladil njegov pogled.

„Rad bi vedel, kdo je ta norec?“ je menil mladi Ernest. „Staviti tisočak na ‚Emirja“, je več kot blaznost. Take bedarije bi bilo treba s silo preprečiti!“

„Le čemu?“ je nadvse hladno odvrnila Renata.

„Oh, oprost, nisem mislil, da se zanimaš za tega gospoda!“

„Bodi malo manj nevljuden in vedi, da se zanimam samo za ‚Emirja“ in mi privoščim vsaj to veselje!“

„Toda dejstvo je, da ‚Jupiter‘ že vodi“, jo je odsekano zavrnil Ernest.

Konji so bili v galopu, gospodična Re-nata se je preinila v ospredje ter glasno vzbodbujala svojega ‚Emirja“. Ni nič ka-zalo, da bi jo ta kaj prida razumel. Medtem je premišljevala, kje je oni neznanec s si-vimi očmi in bila je prepričana, da je niti za trenutek ni spustil iz oči. Občutila je celo, da jo je prav takrat, ko so se konji bližali cilju, nekdo pobožal po roki. Naglo jo je odtegnila.

„Emir“ je peti, je žalostno očitajoče de-jal Ernest, „a ‚Jupiter“ je vodil vso progo in zmagal najmanj za tri dolžine. Ža vdru-gič bi bila dobila stavo, če...“

„Veš kaj, dragi, menda me ne boš začel zmerjati!“ je vzkliknila Renata.

„Ne dovolim si...“

Obrnila se je vstran in se srečala s po-gledom visokega suhega gospoda. Kako nežno in sočustvujoče jo je gledal. Spomni-la se je na roko, ki jo je bila prej pobožala in nič več ni bila huda nanjo. Tudi svojih oči ni več umikala. Listal je po sporedu in v njegovem pravilnem, že kar lepem obra-zu je ležalo nekaj, kar bi se moglo izraziti z besedami takole: „Vrag naj vzame raču-narje! Pripravljen sam na vse... Naj izgubim!“ — Samo, da sem pri vas in deliva isto usodo!“

Kako viteško je to! In če je Ernestovo ob-našanje primerjala z njegovim, se je vprašala, kako je mogoče, da že prej ni opazila, kako prostaški je Ernest.

„Na vrsti je zadnje tekmovanje“, ji je ta govoril prijazno, „in če ti je prav, staviva na ‚Ciklona“. Še je čas, da popravim izgubo prvih dveh... Toda kaj ti je?“

„Oh, Ernest, pravkar sem se odločila, da bi stavila na ‚Mohameda“. Veš, v tretje gre rado...“

Mladeniču je vzelo sapo.

„Mohamed naj bi zmagal v tej dirki? Ta sploh konj ni! Ta je kiparski izdelek iz gra-

Sovrašstvo

Ognjenik, ki neprestano bruhaš smrten strup — medtem pa divjo jezo na žerjavici peklenski kuhaš.

Hudodelec, ki ubijaš brata, s samim pekлом stopaš v tesno zvezo, vanj široko nam odpiraj vrata.

Kakor megla se po zemlji plaziš, mir preganjaš, srca ohlajuješ, koder vladaš, tam pravico gaziš.

Ti poznaš samo le maščevanje, nad trpljenjem drugih se raduješ, rogaš se ko gledaš razdejanje.

Dom ti je kraljestvo večne teme, kjer v nesrečo zemlje si rojeno, vrag sejal je v srca tvoje seme.

Naše želje zlivajo se v eno: vrni skoro se nazaj v prepade — tja za sedež svoje krute vlade.

Limbarski.

nita, težak kot gora in počasen kot želva. Sicer imam pa sedaj dovolj tvojih muhi!“

„Toda Ernest!“ Zardela je in glasu ni bilo prisoditi, da bi ga bilo nežno bitje dalo od sebe. „Vsaj enkrat dovoli, naj obvelja moje mnenje!“

„Pravim ti, da ‚Mohamed“ ne bo zmagal, pa, če mu kurijo pod nogami!“

„Misliš, da si povedal kaj duhovitega? In ne mahaj toliko z rokami, te prosim... Do-bro: le stavi na svojega ‚Ciklona“, jaz ne ostanem več tukaj. Počakam te pred vho-dom...“

Res je hotela oditi, toda Ernest jo je zadr-žal. Globoko je dihal in njegov izraz je kazal popolno vdanost v usodo. Z glasom umirajočega pijanca je javil: „Deset na ‚Mo-hameda!“

„Tisoč na ‚Mohameda!“ je veselo dodal neznanec s sivimi očmi.

Okoli stoječi so zmajevali z glavami in si na ušesa delali opazke o njem. Uradnik pri okencu pa očividno pri vsem tem ni opazil nič nenavadnega, ker je celo pritrjevalno pokimal.

Mladi Ernest je stiskal pesti, ko je videl, da se je ‚Ciklon“ že koj v začetku prebil na čelo skupine, medtem ko je ‚Mohamed“ galopiral daleč za ostalimi kot kamela iz arabske pravljice.

„Moj Bog, da sem mogel biti tako ne-umen in staviti na tako mrho. Zadnji desetak je šel po vodi!“ je stokal Ernest. „Trije dese-taki so šli po zlu in če pomislim, koliko bi sedaj imel denarja v žepu, če bi me pu-stila staviti po moji volji!“

„Sramuj se, kakšen kavalir si? Vso krivdo mečeš na mene! Le čemu me vodiš na dir-ke?“ je vzkliknila gospodična Renata in po-bledela.

„Nehaj!“ je siknil Ernest.

Skrajno užaljena se je obrnila od njega in spet zagledala brezbržni in ljubeznivi obraz visokega in suhega gospoda. „Ta je radi mene izgubil tri tisočake in mu je vse-eno!“ — Ni mogla prikriti svojega priznanja.

Ernest si je besen utiral pot skozi gnečo kake tri metre pred njo in ni mogel videti, ko se je neka roka dotaknila prstov gospo-dične Renate, niti ni mogel slišati polglas-nih besed neznanca s sivimi očmi:

„Vse jutrišnje popoldne vas pričakujem v kavarni ‚Union“. Pridete?“

„Pridem!“ je zašepetala gospodična Renata.

*

Nekaj minut kasneje je visoki in suhi go-spod srečal svojega prijatelja.

„Kako je bilo?“ ga je ta vprašal.

„Prav nič slabot Na ‚Diani“, ‚Emirju“ in ‚Mohamedu“ sem izgubil tri tisočake.“

„Si izgubil pamet? Kako si mogel staviti na te konje?“

„Moja zadeva... Pač pa sem dobil šest tisočakov s stavami na ‚Levje srce“, ‚Jupi-tra“ in ‚Ciklona“...“

„Vsi trije so bili prvi... Kako si mogel tako uganiti?“

„Nič posebnega. Poleg mene je bil neki mladenič, izreden talent za stave in odličen poznavalec konj...“

Naša govorica

Vsak izobražen Slovenec mora poznati slovensko govorico, mora nekaj vedeti tudi o Slovenskih narečjih. Kaj naj bi vsak Slo-venec vedel o koroški slovenski govorici?

Predvsem to, da je koroška slovenščina prava in pristna slovenska govorica in ne nekaka mešanica, za kakršno bi jo nekateri radi razglasili. Res ima koroška slovenšči-na precej tujih besed, a jih imajo tudi drugi jeziki. Tudi romunščina ima mnogo slovan-skih besed, a zato vseeno ne neha biti ro-munščina.

Koroška slovenščina je lepa, blaglasna govorica. Seveda se človeku, ki jo prvič sliši, zdi v začetku malo tuja, a tako se nam godi pri vsakem narečju, ki ga nismo na-vajeni.

Pisatelj Finžgar je nekoč zapisal: „Nobe-no narečje nima toliko lepih, živih, poseb-nih slovenskih besedi, kot koroški Slo-venci.“



Naše gospodarstvo



Plemenska živina in paša

Vzreja prvovrstne plemenske živine je trajno mogoča edinole ob zadostni paši. Način kmetovanja se je pri nas v zadnjih sto letih popolnoma spremenil. Skupni pašniki, kjer se je nekaj pasla živina vse srenje, so bili večinoma razdeljeni. In kmet je mislil, da lahko zemljo, ki je postala njegova last, nekoliko bolj koristno izrabi, če prideluje na njej žitarice ali druge kulture. Pašo je začel opuščati in prehajati vse bolj na stalno hlevsko krmljenje. Ni upošteval, da se ne more živina, ki stoji vse leto v temnem zavetju hlevu, nikdar tako povoljno razvijati kot ona, ki se giblje in pase na prostem. Zdravje živine trpi v hlevu tudi zaradi enostranske krme. Posledica tega, da imamo živino vse leto v hlevu, je vedno večji pojav kužnih obolenj predvsem tuberkuloze, vse pogostejše kužno izvrženje telet in jalovost. Zaradi nenaravnega življenja postaja živalski organizem od generacije do generacije občutljivejši.

Ker zahtevamo danes od živine vedno večje datjave, bi morali toliko bolj skrbeti za njeno zdravje. Pri nas je živinoreja najvažnejša gospodarska panoga, od nje ima mali in srednji kmet skoraj edine denarne dohodke. Zato bi morali potrebe živine bolj upoštevati. — Življenje mlade živine na paši v svežem zraku zaradi možnosti globokega dihanja ugodno vpliva na razvoj pluć in srca. Izdatno gibanje na paši je predpogoj za normalen razvoj živalskega organizma, za pravilno harmonično delovanje vseh organov in za razvoj lepih telesnih oblik. Tudi

na produkcijo mleka ima prosto gibanje na svežem zraku in soncu ugoden vpliv. V prav posebnih meri se pa opaža delovanje paše na spolno življenje živali. Na paši se nezadostna rodovitnost krav zboljša, telice in krave se lažje zbrejijo in porodi so veliko lažji. Nasprotno so pa nujne posledice nenaravnega stalnega držanja živine v hlevu dolgi parklji, vleknjen hrbet, slaba stoja živine, ozka stisnjena prsa, ozka medenica, jalovost, tuberkuloza in druge bolezni. Vse te napake se dajo omejiti ali popolnoma preprečiti, če spuščamo živino na pašo. Samo zdrava živina more krmo dobro izkoristiti in nas trajno zadovoljiti. Čim več koristi hočemo imeti od živine tem bolj moramo gledati na njen naravni razvoj.

Napačno je naziranje, da je najslabša zemlja, ki je za druge kulture ne moremo izkoristiti, dovolj dobra za pašnik. V kolikor so odpadli veliki skupni pašniki, moramo te nadomestiti z novim intenzivnim pašnim gospodarstvom. Pašnik moramo stalno držati v najboljšem stanju, ga redno gnojiti in negovati. Za pridelovanje sveže krme, ki jo krmimo poleti živini v hlevu, moramo tudi imeti na razpolago izvestno površino. Če to površino, bodisi da je travnik ali njiva, spremenimo v pašnik in ga prav tako skrbno gnojimo, bo imela živina najmanj toliko časa na paši boljše krmo kot bi jo imela z iste površine v hlevu. Kjer kmetom primanjkuje delavnih sil, tudi na teh lahko prištedijo, če živino pasejo. Redno gnojen in dobro oskrbovan ter intenzivno izko-

riščan pašnik ne nudi prav nič manjšega donosa kot travnik ali njivske krmne rastline.

Dobra paša nudi živini prvovrstno lahko prebavljivo beljakovinsko krmo, ki je ne moremo primerjati s senom. Toliko prebavljivih beljakovin kot na paši ne dobi živina v nobeni krmni rastlini, če izvzamemo svežo lucerno. Krave, ki jih pasemo, dajejo več mleka kot one, ki jih krmimo samo v hlevu. Beljakovine in druge hranilne snovi učinkujejo v živih stanicah rastlin mnogo boljše kot odmrle snovi v mrtvih pokošenih rastlinah.

Krmilna vrednost zelene krme, ki jo pokosimo, se hitro manjša zaradi dihanja, vrenja in kemičnega presnavljanja. Seno, ki ga spravljamo ob slabem vremenu, zgubi zlasti veliko rudninskih snovi in vitaminov. Največ beljakovin in vitaminov se nahaja v mladi travi, v listih. Za košnjo je primerna trava v dobi cvetenja, ko je že deloma olesnela; popasemo jo pa lahko že preje. Zaradi tega vsebuje tudi mleko krav, ki se pasejo, več rudninskih snovi in vitaminov kot mleko krav, ki jih krmimo v hlevu. — Z analizami je bilo ugotovljeno, da vsebuje dobra paša, od vse suhe snovi, 25% surovih beljakovin, 6,3% surove masti, 39,9% brezdušičnih ekstraktivnih snovi in 8% pepela. Mlada paša je potemtakem najboljše nadomestilo za krepko krmo. Celotno najboljše mlekaricam, ki jim nudimo tako pašo, ni potreben dodatek krepkih krmil. Največ je pa vredno, da je živina, ki se pase, dobro razvita in zdrava ter nudi najboljše jamstvo za dobro potomstvo. —c.

Čebelja družina

Ko smo si nekoliko podrobneje ogledali v prejšnjih člankih glavne zastopnike čebelje družine: matico, čebelo-delavko in trota, nam sedaj preostane še čebelja družina v celoti. To se pravi sožitje teh treh v stanovanju, ki ga predstavlja satovja. Nemec vse to skup imenuje „der Bien“, slovensko bi pa lahko rekli „čebelec“. S pregledom čebelca v celoti bomo zaenkrat zaključili teoretično proučevanje čebelarstva, čeprav seveda še od daleč nismo mogli obravnavati vseh teoretičnih vprašanj iz čebeloreje.

Čebelja družina je prečudno urejena enota. Kdo bi si mislil, da bi v svojem stavu in delovanju mogla v marsikaterem oziru biti ljudem za vzgled in v posnemalju? Zdi se mi, da se v čebelji „državi“ vsa javna uprava in vse zasebno dejanje in nehanje urejeneje odigrava kot v najlepši urejeni moderni državi. Vsak član čebelje družine je ob vsakem času popolnoma na svojem mestu. Zato pa ne nastopajo v „notranji politiki“ nikake motnje, razen če se pojavi kdaj kak neprijeten učinek od zunaj. Čebelarjem moram čisto tiho na uho povedati, da so takih neljubih učinkov od zunaj največkrat krivi oni sami . . .

V družini kraljuje ena matica, veliko čebel in nekaj otrov; slednji samo v poletnem času. Iz zimskega počitka pride družina v pomlad več ali manj oslabiljena. Nekaj ostarelih čebel pozimi odmrje, mnogo se jih pa porazgubi v zgodnji pomladi. V skrbi za uspešen razvoj mlade zalege izletavajo v nestalno in vetrovno zgodnje-pomladansko vreme in mnogo se jih več ne vrne. Zato je meseca februarja in marca družina šibka. A to nič ne de. Zalega se lepo množi, če je le količjak ugodno vreme, in opešana družina raste vse do rojenja, ki je v naših krajih maja in junija, le zapozneli roji izletavajo še meseca julija. Takrat je družina na višku svoje moči. V velikih modernih panjih je v rojilni dobi po 50.000 čebel v eni sami družini; seveda niso vse družine enako močne. Število čebel ocenjujemo po težih. Računa se, da gre po znanstveno zanesljivi ceni, ki je oprta na točne poizkuse, 10.000 rojilnih čebel na 1 kg. Zakaj je treba posebej reči: „rojilnih“ (t. j. iz roja, ko izleti, vzetih) čebel? Zato, ker so take čebele težke in je z njimi račun gotovo zanesljiv. Imajo namreč seboj polne golšice medu, ki ga vzamejo „na pot“, da jim zadostuje za tridnevno prehrano.

Prav bi sklepali oni, ki bi dejali, da mora velika družina s svojimi 50.000 čebelami veliko medu nanesti. Saj ga v resnici tudi veliko nanese, vendar ne izletavajo vse čebele na pašo. Mnogo je še premladih, ki so zaposlene v panju. Tako izletava na pašo samo en del družine. Če je družina močna, je močan tudi ta del in temu primerno je tudi donos velik. V šibkih družinah je pa večina čebel zaposlena z „domaćimi“ opravki tako, da jih izletava na pašo le prav malo.

Zato so pa slabiči z medom slabo založeni in je z njimi sama zguba. Če nastopi slabo vreme, jih je hitro treba krmiti, ker nimajo lastne zaloge. Kadar pride pa čas točenja medu, pri njih ni kaj vzeti. Dela ima čebelar z njimi navadno še več kot z močnimi družinami — tako, da je na celi črti zguba. Osnovno čebelarsko pravilo je tedaj: skrbti za zelo močne družine!

Pri rojenju se moč družine razcepi. Čim več ima kakšna družina rojev, tem večkrat se deli in tem bolj oslabi. Napredni čebelarji, ki ne čebelarijo „na roj“, t. j. na razmnoževanje družin, rojenje zabranjujejo ali vsaj omejujejo. To je v modernih panjih do neke mere mogoče, povsem zanesljivo pa ni. V ta namen je treba pravočasnih ukrepov še preden se je rojilni nagon v družini do kraja razvil. Ukrepov je več vrst. Med prvimi je razširjenje prostora, da ima družina, ki bi se je lotevalo rojilno veselje, občutek praznine v svojem stanovanju. Potem pride omejevanje trotovine, dodajanje umetnih satnic v gnezdo, da mora družina dograjevati satje, in nazadnje podiranje zaleženih matic in odstranitev stare matice. V modernih panjih je mogoče delati tudi umetne roje, pri katerih čebelar sam odloči, za koliko bo katero družino „priščipnil“ z odvzemom čebel za roj. Toda te vrste delo zahteva mojstral

Važen sestavni del čebelca je poleg ome-

Rojenje

Minula zima je bila za čebelarstvo na Koroškem kritična. Družine so bile zazimljene z razmeroma zelo pičlimi zalogami medu in mnogo jih je pozimi padlo od lakote. Položaj bi bil še bolj nepovoljen, če bi bilo v mesecih februarju in marcu neugodno vreme. Lahko računamo, da bi bila umrla še marsikatera družina, preden so čebelarji dobili težko pričakovani sladkor. Tudi dodeljena količina sladkorja na panj bi ne bila veliko pomagala, če bi se ne bil sv. Ambrož, patron in zaščitnik čebelarskega sveta, prav dobrotljivo ozrl na svoje varovance-čebelarje in naklonil izredno ugodno spomladansko vreme. Razmeroma kratki in nenavadno mili zimi je sledila krasna pomlad. Žival je čez zimo malo porabila, ko pa se je v panjih začela pojavljati zalega, so družine kmalu nekaj dobile zunaj, posebno v krajih, kjer raste spomladansko vresje, pozneje pa vrba.

Tako je kljub lanskemu strahu, kako bodo čebele dočakale spomlad, vendarle — hvala Bogu! — stanje še dokaj povoljno. Precej družin je čez zimo res pomrlo, a kar je ostalo, se je lepo razvijalo in čebelarji upravičeno pričakujemo, da bomo — če bo šlo še naprej vse po sreči — kmalu ogrebali roje. Letos bodo še prav posebno dobrodošli in dragoceni, da z njimi vsaj za

njenih treh zastopnikov čebelje družine še satje. Brez njega je družina ravno tako nemogoča, kakor brez matice. Satje je pravo in pristno stanovanje, kjer je spravljeno vse, kar družina potrebuje. V satnih celicah se vzreja in razvija mlada zalega, v njih je spravljena med in obnožina; na satju družina dobesedno stanuje.

Da je satje narejeno iz voska, vsi vemo. Tudi to smo že zadnjič slišali, kako čebele vosek „potijo“. Sedaj preostane, da povemo še, kako čebele izdelujejo satje. Njihovo „zidarstvo“ orodje so nožice in močne čeljusti. S posebno pripravo na zadnjem paru nožic spravi čebela voščeno krpico izpod trebuščka do čeljusti. Tu se pa začne modeliranje in merjenje in gnetenje, da je veselje. Učeni možje so preiskovali pravilnost šesterokotnikov pri celicah in so dognali, da so čebelice izvrstni inženirji. Če bi ne bile, bi se celice ne ujemale tako lepo, kakor se. Pa je treba pomsiliti, da ne delajo samo ene vrste celic, marveč tri vrste, in sicer čebelje, trotovske in maticne. Vsaka je pa izdelana mojstrsko in do pičice natančno. Četrta vrsta celic, ki pravzaprav niso prave celice, so prehodne celice, ki jih delajo tam, kjer je sat pritrjen in pa na prehodnih iz enega sistema v drugega.

Še marsikaj poučnega in zanimivega bi se dalo povedati iz „sive“ čebelarske teorije, pa naj za sedaj zadostuje! Ta ali oni naš bralec je morda spoznal, da čebelarska teorija vendarle ni tako pusta reč. Kdor hoče biti čebelar kakor treba, jo mora pač poznati, pa naj bo pusta ali ne.

silo zamašimo izpadek družin. Zato je pa letos tudi še posebno umestno, da z roji skrbno ravnamo.

Izkušeni čebelarji vedo, da se lahko čebelarji v glavnem v dveh smereh: ali na roj ali na med. Kdor hoče svoje družine pomnožiti, bo pustil čebele, da se razvijajo na rojenje in jih bo k temu z raznimi ukrepi še vzpodbujal. Med take ukrepe štejemo v panjih s premičnim satjem večje ploskve trotovine, ki jo pustimo v satju, dalje zožitev gnezda, ne pa njegovo razširjenje; družini, ki jo ženemo na roj, tudi ne odvzamemo nobenega staja in ne dodajmo satnic (umetnih sten). Razen tega pa tako družino po možnosti še (to pa lahko v vse vrste panjih) dražljivo krmimo (Reizfütterung), da se čim hitreje razvija. Kajti za rojenje je bistveno važno, da so roji zgodnji. Čim preje panji rojijo, tem več imajo roji možnosti, da se do ajdove paše dobro razvijejo, kar je za uspeh izredne važnosti. Pozni roji namreč ne morejo izkoristiti glavne paše, ki jo zgodnji roji vendar vsaj nekaj še dosežejo. Ravno glavna paša po dela pri rojih čudeže! V enem do dveh tednih je dodano umetno satje (satnice) izdelano do zadnje celice in sveža zalega se množi, da je veselje! Do jesenske paše na ajdi je tak roj močan, kakor bi bil

starec; v dobrih pašnih letinah se celo dogodi, da mu v modernem panju lahko nastavimo medišče in ga celo deloma predstavimo. V manjše panje vsajeni lepi zgodnji roji ob izredni paši še enkrat rojijo. V takem primeru ograbimo „deviške“ roje, kar je seveda posebnost v čebelarstvu.

Pri čebelarjenju na med so pa čebelarjevi ukrepi ravno nasprotni. Vse mora napraviti, da rojenje omejuje. O tem pa letos ne bomo pisali, ker iz zgoraj povedanih razlogov rojev ne bomo preveč omejevali. Kolikor je pa omejevanje vedno umestno, bomo pa omenili pozneje.

Kako se družina začne pripravljati na roj? Kadar se čebele tako namnožijo, da prostor v panju dobro zasedajo in kadar se v večji množini že pojavijo troti, paša pa ne ponehuje, začno nekatere čebele „vleči“ maticnike, t. j. maticne celice. Če pogledamo po satju in najdemo ob robovih potegnjene nove maticnike, lahko sklepamo, da se družina pripravlja na rojenje, čeprav maticniki še niso zaleženi. Nove maticnike lahko razločimo od starih, ker so stene tanke in mehke. Ko so pa enkrat prvi maticniki zaleženi, je rojenje gotova stvar. Takrat po starosti zalege v najstarejšem maticniku lahko skoro določimo dan prvega roja. Izleti namreč takrat, ko čebele ta maticnik pokrijejo, kar se zgodi deveti ali deseti dan odkar je bil zaležen.

Ko govorim o pripravah za rojenje, moram pri tej priliki omeniti še nekaj. Namreč tako imenovano prelaganje. Če družina prelaga, hoče brez rojenja izmenjati staro matico. To napravi tako, da potegne en sam maticnik, ki ga matica zaleže. Ko je mlada matica v maticniku že skoraj godna, čebele starko umorijo in vržejo iz panja. Mladica se nato oplemeni in začne zalegati. Preleganje ločimo od priprav na rojenje s tem, da pri preleganju najdemo en sam ali kvečjemu dva maticnika, pri rojenju pa vedno mnogo več (tudi po trideset in še več!).

Roje ločimo v dve vrsti. Ta ločitev se ravna po matici. Vsak prvi roj ima staro matico, vsi ostali pa imajo mladice. Za čebelarja je to važno vedeti zaradi tega, ker prvi pod nobenim pogojem ne smejo priti med rojenjem v stik z ostalimi roji. Če bi se pomešali ali celo skupaj vsedli na vejo (kar se rado dogodi), je nesreča tu! Čebele iz roja s staro matico in čebele iz drugih rojev, ki imajo mlade matice, se sovražijo na smrt. Začne se pravcavo klanje, ki se ne neha prej, dokler ni zadnja čebela mrtva ali vsaj tako zdelana, da samo še po tleh more laziti. Ker je stvar tako nevarna, mora čebelar paziti, da prvci ne rojijo istočasno z ostalimi roji.

Z rojenjem se dotlej močna družina razdeli. Enkratna delitev izrojenca še tako zelo ne prizadene, ker so sati polni pokrite zalege in se izpadek kmalu vsaj delno izravna. Vsi ostali roji iz iste družine pa njeno moč tako oslabijo, da so roji šibki, izrojenec pa tako opeša, da si tisto leto ne more več opomoči. V modernih panjih ne smemo pustiti, da bi panj rojil dvakrat ali celo trikrat. To preprečimo na ta način, da takoj porušimo vse maticnike, kakor hitro se v izrojenca oglasi mlada matica. To se zgodi peti dan po izletu prvega roja. Če smo zares vse maticnike podrli in nobenega ne prezrli, potem smo nadalnje rojenje zagotovo preprečili. Mlada matica se potem kmalu oplemeni in začne z zaleganjem. Panj si hitro opomore in se tja do ajdove paše dobro razvije.

Pri rojenju igra teža rojev veliko vlogo. Tako pravijo izkušeni čebelarji, da manj od dveh kilogramov težak roj ni vreden, da ga pustimo samega. Bolje ga je združiti s kakim drugim, ki je tudi šibek. Ali pri tem je paziti, da ne pridejo skup čebele s staro in mlado matico. Veseli smo rojev, ki tehtajo (prvci) po 3 ali 4 kg! Take dobimo seveda samo iz velikih modernih panjev. Iz kranjčev se pa suče njih teža okrog 2 kg. Močan roj prvec je pri dobri paši v nekaj dneh gotov s satjem, potem se pa razvija, da je kar lepota. Slabiči pod 2 kg pa ostajajo reveži zlasti v modernih panjih, ker ne zmorejo velikega prostora. Bolje jih je dati v male kranjčice, kjer se jim je še nekako mogoče uveljaviti.

Sadovnjak

Novo zasajena sadna drevesca in jagodasto grmičje (n. pr. rdeče grozdčije) ne smejo trpeti pomanjkanja vlage, to velja tudi za bujno cvetoče sadno drevje. Torej temeljito zalivati! Cvetočje sadno drevje tresi dnevno enkrat, ker s tem pospešuješ opravljanje.

Pri pečkastem sadju obreži vejave, ki bo nosilo sad.

Vitice ali odrastke pri jagodah odstrani, v kolikor jih ne uporabiš za zasaditev novih gred. Koncem meseca maja položi okoli jagod slamo ali lesno volno, da ostane sad čist.

Sadne škodljivce uničuj takoj, goseničja gnezda odvrzi. Kraste na jabolkah in hruškah odstraniš z lugom bakrenega apna ali žveplenega apna. Listno uš, ki posebno nastopa pri vrtnicah, odstraniš z raztopino nikotina.



Domace novice

Koroška proslavlja 8. maj

Celovec, 8. maja 1946.

Nad mestom se boči oblačno nebo in človek se nekako s skrbjo sprašuje, kako bo mogoče dostojno in lepo proslaviti dan zmage nad Hitlerjevo Nemčijo in njenim režimom.

Obletnica spomina na dan, ko se je v svoji nemoči zrušil nacionalsocializem, je prišla. Že v zgodnjih dopoldanskih urah so se pričele v glavnem mestu Koroške zbirati množice podeželskega ljudstva in prazničnih oblekah in narodnih nošah, da proslave dan osvoboditve in izkažejo priznanje ter zahvalo angleški armadi, ki je skupno z ostalimi zavezniki osvobodila Avstrijo.

Če si stopil po deveti uri na ulice glavnega mesta, te je pozdravilo nebroj zastav, ki so vihrale raz okrašenih hiš in prešerne pesmi, ki so jih peli veseli deželani, so ti udarjale na ušesa. Tu in tam se je oglasila tudi godba. Kako bi bilo drugače mogoče proslaviti ta dan? 8. maj 1945! Kako živo nam je še vsem pred očmi. Po ulicah so se sprehajali vojaki SS in v zadnjih krčih se je zvijala ideja nacizma. Po gozdovih in drugih skritih krajih so bili že zdavnaj zbrani rodoljubi, ki so z radostjo in srcu pričakovali Zaveznikov, v katere so stavili vse svoje upanje.

Danes je minulo leto dni. Koroška stoji svobodna! V njej se ni treba več bati SS in ne raznih drugih Hitlerjevskih organizacij, ki so bile vsak trenutek pripravljene, da te zapro, ali pa tudi ustrele, če se nisi popolnoma strinjal z njimi. Po ulicah deželnega mesta korakajo danes angleški vojaki, v katerih pozdravlja ljudstvo svoje rešitelje, za njimi se vrste zastopniki deželnih in državnih oblasti, ki nam morajo jamčiti za demokratičen in svoboden razvoj dežele; za njimi pa desettisoči naroda, stari in mladi, žene in moške, ki hočejo s pesmijo in s svojimi vzkliki izraziti zahvalo njim, ki so največ doprinesli za osvoboditev dežele, 8. angleški armadi, ki je na spomin-skem dnevu tudi častno zastopana.

Koroška je danes vesela. Ljudje vriskajo in pojo, godbe igrajo in pesem odmeva od zatemnelih zidov. Danes praznujemo mil! Ne kakor smo praznovali druga leta. Danes praznujemo svobodno, veseli in ponosni, da je tudi nam dana možnost praznovanja dneva svobode. Kako ganljivo je bilo gledati posamezne skupine spreveda, ko so korakale mimo častne tribune, na kateri je bil zastopnik angleške vojske Brigadier Scott in drugi odličniki. Ves izraz čustev, vse pesmi in vse misli so bile posvečene zahvali narodu, ki je dal nešteto življenj na oltar naše svobode.

Danes smo proslavljali in slavili, jutri bomo delali!

Vse to, kar nam zaradi okupacije nacističnih tiranov ni bilo mogoče narediti, bomo sedaj nadoknadili. Vsi, prav vsi bomo dokazali, da smo svobode res vredni, da cenimo žrtve, ki so jih za nas doprinesli hrabri vojaki 8. armade. Združili se bomo v obnovi domovine in med nami ne bo razlike med Slovenci in Nemci! Med nami bodo samo svobodni ljudje, ljudje dobre volje in pripravljenosti za sodelovanje, med nami bodo samo ljudje prave demokratične misli; kratko, med nami bodo samo oni, ki hočejo graditi in ne razdirati.

Tako veličastna, kot je bila naša današnja proslava, tako naj bo razprostrta tudi naša duša, ko bomo z najboljšo voljo pristopili k skupni izgradnji domovine in k umirjenju naše dežele. Strnili se bomo enkrat vsi v enem krogu in med nami ne bo ljudi, ki bi drug drugemu očitali različne narodnosti. Med nami bomo zbrani samo mi! To pomeni, vsi tisti, ki hočemo pošteno graditi in obnoviti to, kar nam je vojna uničila. Pri tem ne mislimo samo naših hiš in domov, temveč predvsem naše duše, katere moramo očistiti vseh vplivov sedemletne diktature in jih pripraviti za novo, svobodno življenje.

V teh mislih in s tem namenom smo se zbrali k proslavi 8. maja in kdor nam bo stopil tu na pot, ga bomo odstranili. Vojne imamo dovolj. Naš cilj je mirno življenje in delo, ki nam v današnjih dneh daje smisel življenja. Ne potrebujemo nobenih političnih snubcev. Naša pot je jasna in ravno začrtana. Z velikim napisom je označena in nikogar ni, ki je ne bi mogel najti. Na našem kašipotu so zapisane samo štiri besede, ki pomenijo vse naše življenje in delo, besede, ki jih vsakdo pozna in katerim more vsakdo slediti. To so: svoboda, mir in delo. Vse drugo nam je malo mar!

Borovlje

Prvi majnik je potekel mirno. Med SP. in KP. ni prišlo do sporazuma in zato so praznovali ta dan vsak za se. SP. so zborovali na glavnem trgu ter imeli odmerjen svoj prostor „pod Bregom“, dočim so pripadniki KP. imeli shod blizu kolodvora in pohod „Nad Robom“. — Po večletnem presledku smo slišali na letošnjo Veliko noč v cerkvi zopet izredno močan Slovenski pevski zbor. — Vojna tudi majhni cerkvi sv. Jožefa na Doleh ni prizanesla. V prvi svetovni vojski so vzeli en zvon in tokrat še drugega. Kam da so jih spravili, se ni moglo dognati. Od škofijstva pa smo dobili nek drug zvon, ki je zapel na Veliko noč prvokrat. Četudi maj-

hen, ima vsekakor zgodovinski pomen, kajti zvon je precej star in nosi letnico 1613. — Dne 3. maja je bila tu pokopana ob lepi udeležbi občinstva gospa Ana Čemer, p. d. Frimarca na Kobli. Rajna je doživela izredno starost 90 let, ter je bil z njo položen v grob dober del stare slovenske zgodovine. Frimarjeva hiša na Kobli je bila že pred dolgimi leti pravi narodni branik. Najstarejši sin pokojne živi v Ameriki, eden je doma in najmlajši je sodnik v Jugoslaviji. Naj bo vrli slovenski materi lahko domača zemlja. — Dne 4. maja je prišel v hiši puškarne Winkler-Slemc zdravniško prakso dr. Valentin Travnik. Mlademu doktorju, ki je domačin, želimo mnogo uspeha in da bi se v našem kraju vključ vsem zaprekam ki jih je imel, prav dobro počutil!

Kotmara vas

Na belo nedeljo smo doživeli izreden dogodek: Prišel je Turek in odpeljal Zalo. Prišel pa ni na konju, ampak času primer-no — motoriziran. Njegova domovina ni daljna Turčija, doma je onkraj „angleške meje“, na desnem bregu Drave, v prelepem Resniku. Zala ga je pričakovala tokrat res hrepenče in nestrpno, in ko je Turk prišel, so mu domači fantje še zapeli, prav tako tudi ob slovesu, ki je potekel brez prelivanja krvi in sporazumno z obeh „sovražnih“ strani. In naša Zala se ne bo po sedmih letih

Resnica pri Borovljah

„Človeku ni dobro samemu biti“ tako si je mislil naš Ferdo Turk, puškar in posestnik, šel je tja na „Hure“ in si zbral nevesto p. d. Rožanovo Zaliko iz Prebelj pri Kotmaru vasi. Dne 29. aprila jo je pripeljal na svoj dom v Resnici, dan poprej pa je bila poroka v Kotmirski farni cerkvi. Ženin kakor in nevesta sta oba iz narodno zavednih hiš ter oba dolgoletna aktivna društvena narodna delavca. Svečanost v cerkvi je poglobil Kotmirski slovenski pevski zbor s krasno poročno pesmijo, moški zbor pa je prepeval na ženitovanju lepe domače pesmi, tako da se svatje dolgo niso mogli ločiti od nevestinega doma.

Gospa Sveta vabi

V nedeljo, 12. maja, bodo pri Gospeli Sveti slovenske šmarnice. Ta dan je skupno romanje Slovencev k Marijinemu svetišču. Pobožnost v cerkvi se prične ob 15. uri.

Opozorilo mladini!

V naši današnji številki je prvi del „Slomškove čitanke“, kateremu bodo postopoma sledili še drugi. Če boste vse dele spravljali, boste imeli ob koncu lepo knjižico Slomškovih del. Knjižica bo imela 32 strani.

Ten minutes English:

What we often hear — Kar pogosto slišimo

That is my home, this is our house. — To je moj dom, to je naša hiša.
Somebody is knocking at the door. — Nekdo trka na vrata.
Who is it? — Kdo je?
Is it you Bill? — Ali si ti Bill?
Did you not hear me? — Ali me nisi slišal? (niste slišali?)
Permit me to introduce myself to you. — Dovolite, da se Vam predstavim.
Are you married? — Ste poročeni?

Exercise — Naloga.

Translate. — Prestavite:

Kdaj je umrl Vaš stari oče?
Umril je pred tednom dni.
Moj brat je dve leti mlajši od mene.
Imam mnogo dela.
Ta kozarec ni čist.
To je poceni.
Pek peče kruh.
Vi imate dobrega krojača.
Ali bi hoteli oddati to pismo?
Ali imate telefon?

Translate — Prestavite:

Do you know Mr. Green?
No, I do not know him.
I am four years older than you.
It is evening.
It is time to go to bed.
A glass of fresh water please.
Bring us a bottle of table-wine, please.
Is smoking allowed here?
May I offer you a cigarette?
We have to buy several things.
That is dear.

Words — Besede.

As, than — kakor, kot
to allow — dovoliti
to offer — ponuditi
to have to — morati
several — več, nekateri
to die — umreti
clean — čist
cheap — poceni
baker — pek
to bake — peči
bread — kruh
tailor — krojač
to post a letter — oddati pismo.

Roman:

KRIŽ NA GORI

Ljubezenska zgodba

IVAN CANKAR

23

Hanci je bila koža na obrazu trda kakor iz usnja, od čudnega strahu se ni upala ozreti nikamor, ne premakniti se. Ubežala bi neusmiljenim besedam, toda nagnila se je bila tudi sama, da bi slišala bolj natančno. Drugi so se razgovarjali naglas, Hanca pa je slišala samo tanki, brenčeči glas šivilje.

„Lepe reči pripovedujejo o njem! Živel je v mestu, da je človeka sram povedati, pa se še bahá. Sam je pravil davkarici, s koliko ženskami je imel opravila; že na obrazu se mu pozna, da je babjek. Jaz bi ne marala več zanj, če bi bil od glave do nog z zlatom okovan!“

Tone se je okrenil.

„Če ne boš zdaj precej tiho, te vržem z voza!“

„Kaj pa sem povedala hudega? Komur ni prav, pa naj si pomaga!“

Videla je njegov obraz in je utihnila.

Tone se je sklonil k Hanci.

„Ne poslušaj babjih govoric! Pa ne za-meri mi, če sem te morda kaj razžalil!“

Hanca se je začudila in laže ji je bilo poleg njega...

Globel se je zaprla za njimi, razprostrla se je ravan in solnce je zasijalo. Voz je zavil okoli hriba proti fari. Od daleč se je že svetil visoki beli zvonik farne cerkve, lesketale so se hiše, raztresene po lagodno se spenjajočem holmu. Nebo je še vse

žarelo, solnce pa se je svetil samo še rumeni rob in je tonil za hribom.

„O mraku dospemo, baš o pravem času!“

Tonetu je bilo nekako tesno; rad bi bil govoril, toda besede so mu nenadoma pošle. Ozrl se je postrani na Hanco in zaželel si je, da bi ji povedal nekaj prijaznega, tako da bi se nasmehnila.

„Babje govorice vse skupaj! On že ve, zakaj ni pisal in zakaj ni prišel. Človek, če se le usekne na cesti, pa je že ljudem v zobe.“

In resnično se je Hanca nasmehnila. Zakaj oglašilo se je z jasno besedo tisto plaho upanje, ki je spal v srcu. Ni mogoče, da bi bil pozabil — ni mogoče, da bi pozabil človek tako hitro celo dolgo življenje! Zmerom je še v njegovem srcu, vse od prvega prijaznega pozdrava do žalostnega slovesa. Vse težke misli so še v njegovem srcu, vse veselo upanje tistega življenja in vse ljubeznive besede.

„Ne, ni mogoče!“

Pogledala je Tonetu v obraz s polnim prosečim pogledom in Toneta je izpreletelo.

„Poženi vendar! Kaj se ti sanja?“

Solnce je zatonilo, hiše na fari so obledele in tudi zvonik se ni več svetil. Od juga so hiteli oblaki, pokrivali so pol neba, trgali so se in lovili, izza hriba so se dvigale zmerom gostejše in temnejše plasti.

„Drugače pa pomisli, Hanca, da se peljemo na veselico in bodi vesela! Če ti pogledam v oči, mi je še samemu tako, da bi šel in pretepel prvega človeka, ki bi ga srečal na cesti!“

Konja sta stopala korakoma; voz se je pomikal počasi po veliki cesti skozi faro in je ustavil pred krčmo.

Učitelj jim je prišel naproti. Rdeč je bil že v obraz, črna suknja mu je bila nekoliko povaljana.

„No, da ste prišli! Že sem skoro obupaval nad Vami! V tej beznici ostanete? Tudi prav, tam je tako vse polno... Kako se počutite, Hanca?“

Pogledal ji je veselo v obraz in je videl vprašanja v njenih očeh.

„Eh, kaj se brigam jaz! Boste že sami videli!“

Družba se je napravila v krčmo.

„Tako pridem za vami!“ je zaklical učitelj in je odhitel po cesti; perotnici starinske suknje sta frfotali v vetru.

Amerikanec je pogledal jezno za njim.

„Kaj pa se vrti to motovilo okoli tebe?“

Hanca je sedla k nizkemu oknu in je odgrnila zeleni zastor, ki je bil napol zagrnjen.

„Zdaj pa pij, Hanca, pa pusti na miru vse nespametne misli! En sam kozarec, pa boš videla, kako se bo vse izpremenilo in tvoja ličca bodo spet tako rdeča kakor prej... Trči z mano!“

Hanca je omočila ustnice in je postavila kozarec na mizo; Tone je izpraznil na dušek in si je natočil iznova. Obraz se mu je zasvetil in žile na čelu so mu nabrekle.

„Če nočeš, pustil Meni tekne nocoj kakor

še nikoli in če bi se še dolgo vozil s tabo, Hanca, bi bil kmalu pijanec!“

Izpraznil je vdručič; Hanca se je prestrašila njegovega pogleda.

„Za takole mevžo, ki ni vredna... no, Bog z njim! Ampak toliko rečem, da ni vreden niti ene tistih tvojih žalostnih misli! Ne zato, ker ga imaš rada — Bog ti blagoslovi ljubezen —, samo zato, ker je mevža in drugega nič!“

Natočil je in je prijel za kozarec, Hanca ga je pokrila z roko.

„Ne pij, Tone!“

Razjasnil se mu je obraz in zasmejal se je kakor otrok.

„Kaj bi ti dal za to prijazno besedo, Hanca? Ne bom več pil; če ukažeš tako, ne pokusim nikoli več kapljice. In še jedel ne bom, če rečeš, da ni potreba, in tudi dihal ne! Res, Hanca, rad bi, da bi mi ukazovala!“

Hanca se je nasmehnila in oblagodarila ga je prijazen pogled...

Mimo okna je prisopihal učitelj, še bolj rdeč in bolj prašen nego prej. Stopil je v krčmo in je sedel na klop poleg Hance.

„Čas bo, ti lepa mežnarjeva hči — ti beli cvet globeli senčnotemne... Na jeziku mi leže jambi in v nogah, slavnosti govor me je napravil vrtoglavega... Napravite se kmalu, ob poluosmih je pričetek; to se pravi, kakor se bo hotelo moji malenkosti, zakaj z mano se stvar začne!“

„Torej lahko še posedimo, ne izgubimo mnogo!“ je omenil Amerikanec.

„Dobro povedal! Glej, glej, ironija iz globeli!“

Ozrl se je nanj in na Hanco in se je zasmejal z grohotom.

(Dalje prihodnjič).